

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Estetik əməliyyatlar
niyə öldürür -
saxta həkimlərdən
necə qurtulaq....
yazısı səh.14-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 21 noyabr 2024-cü il Çərşənbə № 210 (8583) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

COP29-da türkdilli
dövlətlərin imzaladığı sənədlər -
mühüm məqamlar

Siyasi şərhçi:
"Tədbirin ən etibarlı
ölkələri TDT çətri
altında toplaşan
məmləkətlərdir"

yazısı səh.6-da

Qorxunc ssenariyə start
verildi - üçüncü dünya
müharibəsi an məsələsidir!

yazısı səh.7-də

Ağdamda yeni və müasir şəhər
salınır - 4 ildə görülən böyük işlər

yazısı səh.5-də

Makronu qəbir düzəldər -
Fransanın daha bir ikiüzlülüğü

yazısı səh.12-də

Qərb Gürcüstanı qarışdırmaq
planından çəkilmir

yazısı səh.8-də

Onlayn alış-verişdə
aldanmamaq üçün nə etməli -
fırıldağ, yoxsa alıcı diqqətsizliyi...

yazısı səh.11-də

Fransadan Azərbaycana
qarşı fəaliyyətə son
verməsi tələb olundu

yazısı səh.6-da

Aİ-92 benzini və dizellə
bağlı dəyişiklik

yazısı səh.3-də

Zorgenin tələbəsinin baş tutmayan
Hitleri öldürmək planı

yazısı səh.15-də

ABŞ və Qərb ölkələri
Kiyevdəki səfirliklərini
bağladılar - nə baş verir...

yazısı səh.12-də

ALMANİYA SÜLH PROSESİNƏ QOŞULUR? - NAZİRİN SƏFƏRİNİN PƏRDƏARXASI

Berlin növbəti dəfə təşəbbüsü ələ almaq üçün hərəkətə keçib; İrəvanda bağlı qapılar arxasındakı danışıqlardan sonra Berboku Bakıya gətirən səbəblər

yazısı səh.9-da

Vergi və gömrük qanunvericiliyində mühüm dəyişiklik

Mikrosahibkarların üzü güləcək; xidmət müqaviləsi əsasında fəaliyyət göstərənlər gəlirlərindən 2025-ci ildən etibarən 20 faiz deyil, 5 faiz vergi ödəyəcəklər

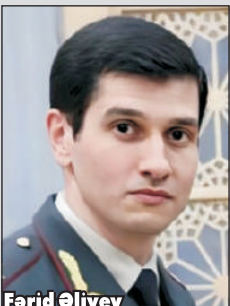
yazısı səh.4-də

Emin Əmrullayev

Nazir:
"Təhsilin ən böyük
problemi
komplektləşdirilmiş
məktəblərin sayının
az olmasıdır"

yazısı səh.3-də

Fərid Əliyev

MN-də yüksək
vəzifə alan 37
yaşlı general
kimdir - dosye

yazısı səh.3-də

Zülfüqar Yusifov:
"Çox vəsait tələb
olunsa belə,
onkoloji xəstəliyə
dücüar olanları
sığortadan kənarda
saxlamaq olmaz"

yazısı səh.11-də

Əli Əsədov yeni qərar imzaladı

“İntegrasiya təlimli təhsil müəssisələrində təhsilin təşkili Qaydaları”nda dəyişiklik edilib.

Bu barədə baş nazir Əli Əsədov müvafiq qərar imzalayıb.

Dəyişikliyə əsasən, Nazirlər Kabinetinin 2002-ci il 29 may tarixli 87 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “İntegrasiya təlimli təhsil müəssisələrində təhsilin təşkili Qaydaları”nın 7-ci hissəsi (Eşitmə, görmə qabiliyyəti tam məhdud olan, görmə qabiliyyəti 40 faizdən az olan uşaqların təhsili sağlam uşaqlarla birlikdə təşkil edilə bilməz) ləğv edilir.

Qazaxıstan ABŞ-dan 50 il yaşı olan qanunun ləğvini istədi

Qazaxıstanın ABŞ-dakı səfəri Yərjan Aşıkbayev Amerika-ya ikitərəfli ticarəti məhdudlaşdıran Cekson-Venik düzəlişinin ləğvini təklif edib.

Musavat.com xəbər verir ki, məlumatı Qazaxıstan Xarici İşlər Nazirliyi yayıb.

Məlumatda qeyd olunur ki, Qazaxıstanın Amerika-dakı səfirliyi düzəlişin ləğvi perspektivlərini müzakirə etmək üçün ABŞ Konqresinin üzvləri, Dövlət Departamenti, diplomatlar və iş adamlarının iştirakı ilə tədbir təşkil edib: “Yərjan Aşıkbayev ölkəyə münasibətdə normanın ləğvinin vacibliyini vurğulayıb, Qazaxıstanın mühüm transformasiya keçdiyini, xarici investisiyaların cəlb edilməsində Mərkəzi Asiyada liderə çevrildiyini və regionda sabitliyin və təhlükəsizliyin təmin edilməsində əsas rol oynadığını qeyd edib”.

Yərjan Aşıkbayev vurğulayıb ki, son 30 il ərzində Qazaxıstan Mərkəzi Asiyanın ÜDM-nin üçdə ikisini təşkil edərək, postsovet məkanında ikinci ən böyük iqtisadiyyata çevrilib: “Cekson-Venik düzəlişinin ləğvi və Qazaxıstanla daimi normal ticarət əlaqələrinin qurulması Qazaxıstan və ABŞ arasında əlaqələri gücləndirən və amerikalı investorlar üçün sabitliyi və proqnozlaşdırılabilirliyi təmin edən strateji addımdır”.

Qazaxıstan Xarici İşlər Nazirliyinin məlumatına görə, görüşdə iştirak edən senator Kris Mörfi “ABŞ-ın xarici siyasətində Mərkəzi Asiyanın strateji əhəmiyyətini vurğulayaraq qeyd edib ki, bu düzəlişin ləğvi Vaşinqtonun bu sahədəki niyyətlərinin ciddiliyinə mühüm signal olacaq”.

Qeyd edək ki, düzəliş 1974-cü ilin dekabrında ABŞ Konqresi tərəfindən Ticarət Aktı ilə eyni vaxtda təsdiq edildi. Düzəliş sərbəst mühacirətə mane olan ölkələrlə ticarəti məhdudlaşdırır. Onun qəbul edilməsinə səbəb 1972-ci ildə Sovet hökumətinin SSRİ-dən mühacirət edən vətəndaşların aldıkları təhsilə görə təminat ödəməli olduğuna dair qərarı olub. 3 yanvar 1975-ci ildə prezident Cerald Ford tərəfindən imzalanan layihə qanuna çevrilib.

SSRİ-nin dağılmasından sonra düzəliş bir sıra postsovet respublikalarına, o cümlədən Qazaxıstana şamil olunmağa davam edib. Rusiyaya münasibətdə düzəliş 2012-ci ildə ləğv olunsada, Maqnitiski Aktı ilə yenidən ticarətdə məhdudiyyətlər bərpa olunub.

□ Musavat.com

Ukraynada yaşayan Azərbaycan vətəndaşlarına çağırış

Azərbaycanın Ukraynadakı səfirliyi bu ölkədə yaşayan Azərbaycan vətəndaşlarına çağırış edib.

Səfirliyin bununla bağlı müraciətində qeyd olunur ki, təhlükəsizlik risklərinin artması ilə bağlı yayılmış məlumatları nəzərə alaraq 21-22 noyabr tarixlərində

konsulluq qəbulu aparıl-mayacaq: “Səfirlik Ukraynada daimi və müvəqqəti yaşayan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarına müvafiq təhlükəsizlik tədbirlərinin görülməsi və yerli dövlət orqanlarının bütün tövsiyələrinə əməl olunması, hava həyəcanı siq-nalına riayət olunmaqla sığınacaqlara keçmələrini bir daha xahiş edir. Konsulluq qəbulunun aparıl-mayacağı bu tarixlərdə vətəndaşlarımızın üzleşə biləcəkləri, təcili və təxirə-salınmaz tədbirlərin tələb olunduğu hallarla bağlı +380 95 056 95 57 telefon nömrəsinə zəng vurmağı xahiş edirik”.

Sabiq millət vəkili vətəndaşlığa pisləşdi

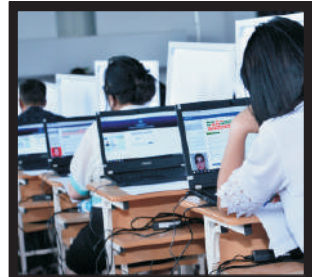
Sabiq millət vəkili və rektor Ağacan Abiyevin vətəndaşlığı pisləşib.

O, paytaxtda yerləşən xəstəxanaların birində həkim qəbulunda olub, kompleks müayinələrdən keçib.

Sabiq deputatın ağciyər tənəffüs sistemində problem aşkarlanıb. Müayinələrdən sonra yüksək hərarəti olan Ağacan Abiyeva müalicə yazılıb.

O, Manset.az-a açıqlamasında faktı təsdiqləyib: “Çox pis virus yayılıb. Həkim müayinəsindən keçmişəm. Mənə dərmanlar yazılıb, hazırda Bülbülədəki evimdə müalicə alıram. Başa düşürəm, hamının problemləri var. Köhnə dostlarımdan bəzilərinə çıxmaq şərtiylə, heç kəs mənim vəziyyətimlə maraqlanmır. Axırncı dəfə Hacıbala Abutalıbov zəng etmişdi, onunla danışmışam”.

Qeyd edək ki, Ağacan Abiyev uzun illər Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyasının rektoru, Milli Məclisin deputatı olub.

Nazir: “Savadı olmayanları müəllim adından məhrum edirik, düşünürəm düz edirik”

“Savadı olmayanları müəllim adından məhrum edirik, düşünürəm düz edirik”.

APA xəbər verir ki, bunu Milli Məclisin Aqrar siyasət, Ailə, qadın və uşaq məsələləri, Elm və təhsil komitələrinin birgə iclasında “Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il dövlət büdcəsi haqqında” qanun layihəsinin müzakirəsində elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev deyib.

Nazir bildirib ki, sertifikatlaşma prosesi davam etdiriləcək: “Çünki təhsildə əsas müəllim faktorudur. Bizim 7 şagirdi, 4 sinfi, 32 müəllimi olan məktəbimiz çoxdur”.

İlham Bayramova yüksək vəzifə verildi

İlham Bayramov Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyi sədrinin müavini təyin edilib.

Bu barədə Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyindən bildirilib.

Qeyd edək ki, İlham Bayramov 1970-ci ildə Zəngəzur mahalının Qarakilsə rayonunun Urud kəndində anadan olub. (apa)

M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin “Torpaqşünaslıq və aqrokimya” fakültəsinin məzunudur.

Son təyinatla qədər İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidmətinin tabeliyində olan “Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu” PHŞ-nin Baş direktoru vəzifəsində çalışıb.

Təhsil sahəsinin ən böyük problemi azsaylı kompleksləşdirilmiş məktəblərdir.

APA xəbər verir ki, bunu Milli Məclisin Aqrar siyasət, Ailə, qadın və uşaq məsələləri, Elm və təhsil komitələrinin birgə iclasında "Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il dövlət büdcəsi haqqında" qanun layihəsinin müzakirəsində elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev deyib.

Nazir bildirib ki, 4400 məktəbimizin təxminən 1500-də şagird sayı 100-dən azdır: "Bu o deməkdir ki, sinifdə 7-8 şagird var. Bunun təzahürlərindən biri kənd məktəbində maaşın aşağı olmasıdır. Məsələn, məktəbdə 1 dənə 6-cı, 7-ci, 8-ci sinif varsa, bu o deməkdir ki, o məktəbdə 7-8 saat kimya dərsi var. Çünki sinif yoxdur. Məsələn, Daşkəsən rayonunda bir şagirdə çəkilən orta xərc təxminən Bakıda olan özəl məktəbin qiyməti - 8500 manata qədərdir. Amma nəticə yoxdur. Əksinə, Bakıda 30-32 nəfər şagirdi olan məktəbdən biz daha yaxşı nəticə görürük. Önemli məsələ müəllimin keyfiyyətidir. Sinifdə 1 uşaq olanda da, 30 uşaq olan-

"Təhsilin ən böyük problemi kompleksləşdirilmiş məktəblərin sayının az olmasıdır"

Nazir: "Məktəbəqədər təhsilə qəbul prosesində bəzi dəyişikliklər edilə bilər"

Emin Əmrullayev

da da dövlət 25 min manat vaxt 25 min manat xərcləyir. Bir uşağa o var. Bizim belə 4 şagirdi, 4 sinfi, 32 müəllimi olan

məktəblərimiz çoxdur. Uzun sözün qısası, rasionallaşmaya ehtiyac var, ağırlı proses olsa da biz buna getməliyik".

Elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev məktəbəqədər təhsilə qəbul prosesində bəzi dəyişikliklər edilə biləcəyini də deyib.

Elm və təhsil naziri deyib ki, hazırda bir uşağın 1 il məktəbəqədərə getməyi 4200 manata başa gəlir.

Emin Əmrullayev qeyd edib ki, ölkədə hər il orta hesabla 120 min uşaq doğulur: "Məktəbəqədər təhsil müəssisələrinə qəbul növbəli şəkildə aparılır. Hazırda məktəbə-

qədər müəssisəyə qəbul ananın işləyib-isləməməsi-ni nəzərə almır. Başqa sözlə, heç də bütün hallarda işləyən qadınlar öz övladlarını məktəbəqədər müəssisəyə qoya bilmir. Bu islahatın növbəti mərhələsi ola bilər. Həm ailənin sosial-iqtisadi vəziyyəti, həm də ananın işləyib-isləməməsi məsələsini nəzərə ala bilərik. Hazırda kim qeydiyyatı birinci gəlir, sistem onu qeydiyyatı alır. 100 yer varsa, ilk gələn 100 adam qeydiyyatı düşür, 101-ci adam öz növbəsini gözləyir. Burada başqa məqam şəhər və kənd yerləri məsələsidir. Kənd yerlərində bizim məktəbəqədər müəssisələrdə boş uşaq yerlərimiz var. Məsələn, 10 min belə boş yer bar. Ancaq Bakı şəhərində 30 min insan boş yer gözləyir".

Nazir deyib ki, elm sahəsində differensial əmək haqqına gedəcəyik.

O əlavə edib ki, yaxın günlərdə nazirlik tərəfindən bu sahədə olan təkliflər ictimaiyyətə təklif olunacaq.

Aİ-92 benzini və dizellə bağlı dəyişiklik

Təbii qaz, Aİ-92 markalı avtomobil benzini və dizel yanacağı istehsalçı qiymətlərlə ölkə daxilində satışını həyata keçirən subyektlər tərəfindən enerji effektivliyi fondunun vəsaitlərinin formalaşdırılması köçürülmələrin edilməsi nəzərdə tutulur.

Bununla bağlı məsələ "Enerji resurslarından səmərəli istifadə və enerji effektivliyi haqqında" Qanuna dəyişiklik təklif olunur.

Məsələ Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin bu gün keçirilən iclasında müzakirə edilib.

Qanun layihəsi enerji effektivliyi fondunun vəsaitlərinin formalaşdırılması və

ondan istifadə istiqamətlərinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə hazırlanmışdır.

"Enerji effektivliyi fondunun vəsaitlərinin formalaşdırılması və istifadə Qaydası"nın əlavəsinə əsasən yalnız tarifləri dövlət tərəfindən tənzimlənən dörd enerji məhsulunun - elektrik enerjisi (bərpa olunan enerji mənbələri hesabına istehsal olunan

elektrik enerjisi istisna olmaqla), təbii qaz, Aİ-92 markalı avtomobil benzini və dizel yanacağının istehsalçı qiymətlərlə ölkə daxilində satışını həyata keçirən subyektlər tərəfindən fonda köçürülmələrin edilməsi nəzərdə tutulur.

Qanun qəbul edildikdən sonra qiyməti tənzimlənməyən daha dörd növ enerji məhsulunun satışından fonda ayırımların edilməsi də təmin ediləcək. Nəticədə enerji növlərinin satışın-

dan fonda daxil olacaq vəsait əhəmiyyətli şəkildə artacaq.

Qanun layihəsində o da nəzərdə tutulub ki, fondun vəsaitinin yalnız enerji effektivliyi üzrə tədbirlərin təşviqinə yönəldilməsi, bununla da fondun vəsaitlərindən istifadənin səmərəliliyinin artırılması təmin ediləcək.

Beləliklə, yalnız tarifləri tənzimlənən enerji növləri deyil, eyni zamanda qiymətləri tənzimlənməyən enerji resurslarının satışından ayrılan vəsaitin də enerji effektivliyi fonduna köçürülməsi, nəticədə bu vəsaitlər hesabına enerji effektivliyi üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsi, bərpa olunan enerji mənbələri sahəsində layihələrin dəstəklənməsi, təsərrüfat subyektlərinin fəaliyyəti nəticəsində ətraf mühitə mənfi təsirin qarşısının alınması və enerji resurslarından səmərəli istifadə sahəsində tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün grant və subsidiyaların ayrılması, pilot

MN-də yüksək vəzifə alan 37 yaşlı general kimdir - dosye

Müdafiə Nazirliyinin (MN) Hərbi-Texniki Təchizat Baş İdarəsinin rəisi vəzifəsinin icrası general-mayor Fərid Əliyevə həvalə edilib.

Oxu.Az xəbər verir ki, yüksək vəzifəyə təyin olunan Fərid Əlibaba oğlu Əliyev 1987-ci ildə dünyaya gəlib.

General-mayor hazırkı iş yerindən əvvəl Dövlət Gömrük Komitəsinin Gömrük Risklərinin İdarəolunması və Audit Baş İdarəsinin rəisi vəzifəsində işləyib. Fərid Əliyev 2023-cü ilin yanvar ayında tutduğu vəzifədən istefa verib.

Xatırladaq ki, ötən il Prezident İlham Əliyevin imzaladığı sərəncamla Fərid Əliyevə general-mayor ali hərbi rütbəsi verilib.

Qeyd edək ki, Fərid Əliyev Sabunçu Rayon İcra Hakimiyyətinin keçmiş başçısı Əlibaba Əliyevin oğludur. Əlibaba Əliyev 2012-ci ildə Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə tutduğu vəzifədən azad olunub. Daha sonra sabiq icra başçısı Prezident Administrasiyasında Ərazi-təşkilat məsələləri şöbəsində sektor müdiri vəzifəsində çalışıb.

layihələrin tətbiqi və güzəştli kreditlərin verilməsi kimi stimullaşdırma vasitələrindən istifadə imkanlarının artması nəzərdə tutu-

lur. Məsələ müzakirə olunaraq Milli Məclisin plenar iclasında müzakirə olunmasına səsə verilib.

Azərbaycanda dövlət büdcəsinin layihəsi ilə birlikdə Milli Məclisə vergi və gömrük qanunvericiliyinə dəyişiklikləri nəzərdə tutan qanun layihələri də təqdim olunub. Milli Məclisin komitə iclaslarında müzakirə olunan layihələrdə bir sıra maraqlı dəyişikliklər diqqəti cəlb edir.

Layihələrdən aydın olur ki, dövlət-özel tərəfdaşlığını təşviq etmək üçün bir sıra azadolmalar təklif edilir. "Gömrük tarifi haqqında" Qanuna təklif olunan dəyişikliyə əsasən dövlət-özel tərəfdaşlığı layihələri çərçivəsində özəl tərəfdaş olan fərdi sahibkarlar və hüquqi şəxslər tərəfindən "Dövlət-özel tərəfdaşlığı haqqında" Qanuna uyğun olaraq müəyyən edilmiş dövlət tərəfdaşının təsdiqedicisi sənədi əsasında texnikanın, texnoloji avadanlıqların və qurğuların, habelə xammal və materialların idxalı "Dövlət-özel tərəfdaşlığı haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq bağlanmış dövlət-özel tərəfdaşlığı müqaviləsi ilə müəyyən olunan müddətə, lakin 30 ildən (tikinti dövrü də daxil olmaqla) çox olmayaraq gömrük rüsumlarından azad edilir. Qanun qəbul ediləcəyi təqdirdə 2025-ci il yanvarın 1-dən qüvvəyə minəcək.

Bundan əlavə, Vergi Məcəlləsinə təklif edilən dəyişikliyə əsasən dövlət-özel tərəfdaşlığı və elektrik enerjisi istehsalı layihələri çərçivəsində xidmətlərin göstərilməsi, eləcə də həmin xidmətlərin göstərilməsi ilə bağlı infrastrukturun yaradılması və idarəedilməsi ilə əlaqədar layihələrin icrası ilə bağlı vergi azadolmaları tətbiq ediləcək. Layihəyə əsasən, dövlət-özel tərəfdaşlığı layihələri üzrə özəl tərəfdaş olan, habelə dövlətin satınalma öhdəliyi ilə bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə edilməklə, Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilən məbləğdən aşağı olmayan elektrik enerjisi istehsalı layihələri üzrə istehsalçı olan hüquqi şəxslərə və fərdi sahibkarlara müvafiq olaraq "Dövlət-özel tərəfdaşlığı haqqında" qanuna uyğun olaraq bağlanmış dövlət-özel tərəfdaşlığı müqaviləsində və ya "Elektrik enerjisi istehsalında bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə haqqında" qanuna uyğun olaraq bağlanmış elektrik enerjisinin satınalma müqaviləsində müəyyən olunan müddətə, lakin 30 ildən (tikinti dövrü də daxil olmaqla) çox olmayaraq güzəştlərin (gəlir, mənfəət, əmlak, torpaq, idxalda ƏDV) verilməsi nəzərdə tutulur. Qeyd edilib ki, bu güzəştlər 2024-cü il yanvarın 1-dən, yəni 1 il əvvəldən nəzərə alınacaq.

Dövlət Vergi Xidmətinin rəisi Orxan Nəzərli Milli Məclisin İqtisadi siyasət, Sənaye və Sa-

Vergi və gömrük qanunvericiliyində mühüm dəyişiklik

Mikrosahibkarların üzü güləcək; xidmət müqaviləsi əsasında fəaliyyət göstərənlər gəlirlərindən 2025-ci ildən etibarən 20 faiz deyil, 5 faiz vergi ödəyəcəklər

həmkarlıq komitəsinin iclasında bildirib ki, Azərbaycanda Vergi Məcəlləsinə təklif edilən dəyişikliklər arasında dövlət-özel sektor tərəfdaşlığı ilə həyata keçirilən layihələrə uzunmüddətli vergi güzəştlərinin tətbiqi xüsusi qeyd olunmalıdır: "Bu təşviqlər investisiya qoyuluşunu stimullaşdırmaqla yanaşı, həm də uzunmüddətli dövrə dövlətin maliyyə yükünün azaldılmasına, istehlakçılar üçün tariflərin aşağı salınmasına, eləcə də daxili istehsalın dəstəklənməsinə yönəlib. Söhbət avtomobil və avtobus istehsalının stimullaşdırılmasından, eyni zamanda "yaşıl iqtisadiyyat"ın təşviq edilməsindən gəlir. Maliyyə bazarlarının genişləndirilməsi, habelə film sektoru kimi sosial sahələrin inkişafı üçün təşviqlərin verilməsi nəzərdə tutulur".

Onun sözlərinə görə, Vergi Məcəlləsinə dəyişikliklə bağlı qanun layihəsinin qəbulu ölkəyə investisiya axınına, əlavə iş yerlərinin yaradılmasına, mikro sahibkarların fəaliyyətinin dəstəklənməsinə, azgəliqli mikrosahibkarın vergi yükünün optimallaşdırılmasına, avtomobil sənayesinin canlandırılmasına və müxtəlif sahələrdə təşviqedicisi vergi siyasətinin həyata keçirilməsinə səbəb olacaq: "Təklif edilən paket ölkənin investisiya mühitinin təkmil-

ləşdirilməsinə, iqtisadiyyatın ayrı-ayrı sahələrinə cəlb edilən özəl investisiyaların dəstəklənməsinə, birbaşa xarici investisiyaların artırılmasına, o cümlədən dövlət-özel tərəfdaşlığı layihələri və dövlətin satınalma öhdəliyi ilə özəl sektor tərəfindən həyata keçirilən elektrik enerjisi istehsalı layihələrinin dəstəklənməsinə töhfə verəcək".

Vergi Məcəlləsinə təklif olunan daha bir dəyişikliklə bina tikintisi sahəsində gəlirlərin və gəlirdən çıxılan xərclərin vergitutma məqsədli üçün dəqiq təsbit edilməsi mexanizmi müəyyənləşir. Vergi Məcəlləsinin 130.6-cı maddəsinə əsasən bina tikintisi fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər tərəfindən yaşayış və qeyri-yasayış sahələrinin təqdim edilməsi ilə bağlı gəlir və bu gəlirdən çıxılan xərclər vergi ili ərzində yerinə yetirilmiş işlər (mərhələlər) üzrə təqdim edilən yaşayış və qeyri-yasayış sahələrinin ƏDV-siz məbləğləri ilə həmin sahələrin tikintisi ilə bağlı çəkilən məsrəflər, o cümlədən torpaq sahələrinin alınması ilə bağlı çəkilən məsrəflər əsasında müəyyən edilir.

Layihəyə əsasən, uzunmüddətli müqavilələr üzrə gəlirlərin və gəlirdən çıxılan xərclərin hər hesabat ilinə düşən hissəsinin müəyyən edilməsi qaydasının tənzimlən-

məsi məqsədilə Vergi Məcəlləsinin 130.6-cı maddəsinə tənzimləmə əlavə edilir. Beləliklə, uzunmüddətli müqavilələr üzrə gəlirlərin və gəlirdən çıxılan xərclərin hər hesabat ilinə düşən hissəsinin müəyyən edilməsi aşağıdakı qaydada aparılacaq:

- tikintisi həyata keçirilən hər bir bina üzrə çəkilən xərclər bina üzrə ümumi qiymətləndirilən xərclərlə müqayisə edilir və faktiki çəkilən xərcin ümumi xərclərdə xüsusi çəkisi müəyyənləşdirilir;
- həmin binadan təqdim edilmiş yaşayış və qeyri-yasayış sahələrinin satış dəyəri qeyd edilən qaydada müəyyən edilən həcm nisbətində vergi tutulan gəlirlərə aid edilir;
- faktiki çəkilən xərclər gəlirdən çıxılan xərclərə aid edilir.

Vergi Məcəlləsinə təklif olunan daha bir dəyişiklik çoxsaylı mikrosahibkarların gözlədiyi dəyişiklikdir. Belə ki, 2019-cu ildən bu ilin əvvəlinə qədər mikro sahibkarların əldə etdiyi gəlirlərin 75 faizi gəlir vergisindən azad olunmuşdu. Ötən il Vergi Məcəlləsinə dəyişiklik olunaraq bu güzəştdən yararlanı biləcək mikrosahibkarların əhatə dairəsi kəskin məhdudlaşdırıldı. Hazırda qüvvədə olan qanunvericiliyə görə, yalnız özündən başqa 3 müddətli işçisi olan mikrosahibkarlar gəlir

vergisinə tətbiq olunan güzəştdən yararlanı bilər. Bu, bir sıra sahələrdə fərdi fəaliyyət göstərən mikrosahibkarların ciddi narazılığına səbəb olmuşdu. İndi isə hökumət güzəşt imkanını daha da genişləndirir. Belə ki, növbəti ildən illik dövryyəsinin həcmi 45 min manatadək olan bir sıra xidmət sahələri üzrə fəaliyyət göstərən mikrosahibkar olan fiziki şəxslərin əldə etdikləri gəlirlərinin 75 faizi hər hansı şərt tətbiq edilmədən (3 işçi və məcburi dövlət sosial sığorta haqqı üzrə borcun olmaması tələbi) vergidən azad edilir.

Qeyd edilən xidmət sahələri bunlardır: proqram təminatının işlənməsi; layihə-dizayn və dekorasiya sahəsində xidmətlər; tərcümə xidmətləri; reklam xidmətləri; araşdırma və tədqiqat sahəsində fəaliyyət; elm, təhsil, mədəniyyət və idman sahəsində göstərilən xidmətlər; hüquq, sərbəst auditor, mühasibat və maliyyə sahəsi üzrə məsləhət xidmətləri; jurnalistlərin fəaliyyəti; bazar konyukturunun öyrənilməsi; qiymətləndirmə fəaliyyəti; avtonəqliyyat vasitələri ilə yükdaşıma istisna olmaqla, sifarişlərin çatdırılması və kuryer xidməti; turizm bələdçiliyi; ixrac xidməti.

Bu ilin yanvarın 1-dən Vergi Məcəlləsinin 102.1.30-cu maddəsinə əsasən müvafiq il üzrə orta aylıq müddətli işçi sayı 3 nəfərdən az olmayan və məcburi dövlət sosial sığorta haqları üzrə borcu olmayan mikrosahibkarlıq subyekti olan fərdi sahibkarların sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə etdikləri gəlirinin 75 faizi gəlir vergisindən azad edilib.

Əlavə edək ki, təklif edilən güzəştlər yalnız fiziki şəxslərə aiddir, hüquqi şəxslər isə əvvəlki qaydada (yəni il üzrə orta aylıq müddətli işçi sayı 3 nəfərdən az olmayan və məcburi dövlət sosial sığorta haqları üzrə borcu olmamaq) şərtləri yerinə yetirdikdən sonra güzəştlərdən istifadə edə biləcəklər. Bu qanun qəbul ediləcəyi halda 2025-ci il yanvarın 1-dən qüvvəyə minəcək.

Maliyyə Nazirliyinin Vergi siyasəti və gəlirlər şöbəsinin müdiri Fikrət Şirinov Milli Məclisin İqtisadi siyasət, Sənaye və Sahibkarlıq komitəsinin iclasında bildirib ki, Azərbaycanda gələn ildən tətbiq ediləcək vergi-gömrük güzəştləri üzrə illik gəlirlər illik itkilərdən çox olacaq. **Onun sözlərinə görə, İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidməti**

ildə 20,9 milyon manat, Dövlət Gömrük Komitəsi isə ildə 2,9 milyon manat itki ilə üzləşəcək: "Son nəticədə ümumi illik itki 23,8 milyon manat təşkil edəcək. Gəlir isə 32,6 milyon manat olacaq ki, bu da yekunda büdcəyə 8,7 milyon manat əlavə vəsaitin daxil olmasını təmin edəcək".

Mikrosahibkarlarla bağlı vergi güzəştinin tətbiq dairəsinin genişləndirilməsinə dəyərlandıran iqtisadçı-ekspert Natiq Cəfəri onları müsbət addım hesab edir: "Bu, əlbəttə, müsbət qiymətləndirilməlidir. Biz hələ keçən il mikrosahibkarlar üçün vergi güzəştinə əlavə şərtlər tətbiq olunanda bildirmişdik ki, bundan dövlətin zərəri gəlirindən çox olacaq. Çünki yüz minlərlə mikrosahibkar kiçik dövryyə ilə müxtəlif sahələrdə xidmət göstərir. Onların gəlirinin tamamilə vergiyə cəlb edilməsi fəaliyyətlərinə ciddi problem yara-dacaq, nəticədə çoxlu sahibkar fəaliyyətini donduracaq, yaxud dayandıracaq. Hökumətin indi yenidən güzəştin əhatə dairəsini genişləndirməsi göstərir ki, bizim proqnozumuz özünü doğrultdu".

Ekspert hesab edir ki, güzəştdən bəhrələnmək üçün müəyyən olunan dövryyə həcmi azdır: "45 min manat bir sıra sahələr üçün aşağı məbləğdir. Buna görə də onun 60 min manata qədər artırılması daha yaxşı olar. Bu, güzəştdən bəhrələnlərin sayının daha çox olmasına gətirib çıxarar".

İqtisadçı-alim, Milli Məclisin üzvü Vüqar Bayramov isə qeyd edir ki, VOEN alaraq xidmət müqaviləsi əsasında fəaliyyət göstərənlər gəlirlərindən 2025-cü ildən etibarən 20 faiz deyil, 5 faiz vergi ödəyəcəklər: "Eyni zamanda onlardan 3 işçi və dövlət sığorta haqqı üzrə borcun olmaması tələbi də istənilməyəcək. Məsələn, vətəndaşımız jurnalist kimi fəaliyyət göstərir və xidmət müqaviləsi əsasında vəsait alır və onun aylıq gəliri 3 min manatdır. Bu halda, o gəlirdən gələn ildən etibarən 600 manat deyil, cəmi 150 manat vergi ödəyəcək. Qeyd edək ki, güzəştlər xidmət müqaviləsi əsasında çalışan şəxslərə şamil olunur".

Millət vəkiliyə görə, yeni qaydalar mikrosahibkarların dəstəklənməsi baxımından vacib dəyişiklik hesab olunur: "Bu, qeyd edilən xidmət sahələri üzrə dövryyənin artmasını stimullaşdırı bilər".

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Müsavat"

Ağdamın işğaldan azad olunmasından 4 il keçdi. 2020-ci il sentyabrın 27-də erməni quldur birləşmələrinin hücumuna qarşı başlanan əks-hücum əməliyyatı zamanı Azərbaycan Ordusunun əsgər və zabitləri böyük igidlik və qəhrəmanlıq nümunəsi göstərdilər.

Hərbçilərimizin misilsiz şücaəti, xalq-ordu-iqtidar birliyi nəticəsində otuz ilə yaxın düşmən işğalı altında olan torpaqlarımız 44 gün ərzində azad edildi. Azərbaycanın 44 günlük Vətən müharibəsində qazandığı Qələbə nəticəsində Ermənistan noyabrın 10-da kapitulyasiya aktını imzalamağa məcbur oldu. Ağdam rayonunun işğal altında qalan hissəsi bir güllə atılmadan mərhələli şəkildə Azərbaycana təhvil verildi.

2008-ci ildə "Lonely Planet" jurnalı Ağdamı "Qafqazın Xirosıması" adlandırıb, 2010-cu ildə Əl-Cəzirənin internet nəşri Ağdamı "Ruhlar şəhəri" siyahısına salıb.

Otuz ilə yaxın müddətdə rayonun bütün sərvətləri talan edilib. İşğaldan əvvəl rayon ərazisində 3006 hektar meşə sahəsi var idi. 64,863 min kubmetr mişar daşı, 140,464 min ton Çobandağ əhəngdaşı, 44,708 min ton Boyəhmədli və 25197 min ton Şorbulaq gil yataqları quldurların əsarəti altına düşmüşdü. Təbiət abidəsi kimi qorunan Ağdam şəhərində yaşı 150-250 il olan 14, Boyəhmədli kəndi ətrafında isə yaşı 400 ilə çatan 71 ədəd Şərq çınarı məhv edilib.

Azadlığa qovuşmasından ötən dörd il müddətində Ağdam rayonunda "Böyük Qayıdış" proqramı çərçivəsində böyük layihələr həyata keçirilir, abadlıq-quruculuq işləri görülür. Ermənilərin viran qoyduğu Ağdam yenidən qurulur. Ağdamda həyata keçirilən quruculuq işləri Prezident İlham Əliyevin xüsusi diqqəti tələf edir. Prezident İlham Əliyev 4 ildə 9 dəfə Ağdamda səfər edib. Prezidentimizin Ağdamda indiyədək etdiyi 9 səfər yeni obyektlərin təməllərinin qoyulması və açılışı ilə yaddaşlara həkk olunub. AZƏRTAC-ın xəbərinə görə, Ağdam azad edildikdən 3 gün sonra-noyabrın 23-də Prezident, Silahlı Qüvvələrin Müzəffər Ali Baş Komandanı İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Ağdam şəhərində oldular. Dövlət başçısının Ağdamda Azərbaycanın üçrəngli Bayrağını qaldırması haqq işinin zəfər çalması kimi milyonlarla soydaşımızın qəlbində son dərəcə böyük qürur və sevinc hissi oyatdı. Prezidentin həmin səfəri zamanı Ağdamda dediyi sözlər hər kəsdə böyük ümidlər yaratdı: "... Dağılmış Ağdam şəhəri erməni vəhşiliyinin şahididir. Biz Ağdam şəhərini bərpa edəcəyik, bütün kəndləri bər-

Ağdamda yeni və müasir şəhər salınır - 4 ildə görülməyən böyük işlər

Prezident İlham Əliyev quruculuq işlərini xüsusi diqqətdə saxlayır

pa edəcəyik. Heç kimdə bu haqda şübhə olmasın. Bu, böyük iş olacaqdır. Əlbəttə ki, böyük zəhmət tələb edəcək. Amma necə ki, biz 44 gün ərzində birlik göstərmişik, əminəm ki, azad edilmiş torpaqlarımızın bərpası işində də birlik, əzmkarlıq göstərəcəyik. Bütün şəhərlərimizi bərpa edəcəyik, daha da gözəl şəhərlər olacaqdır. Şəhərlərimizdə qalan tarixi abidələri bərpa edəcəyik və bir daha gücümüzü göstərəcəyik".

Ağdamda yeni və müasir şəhər salınır. Azad edilən Ağdamda dərhal böyük tikinti və quruculuq işlərinə başlanıldı. Ərazisinin çox hissəsi minalı sahə olsa da, təmizləmə işləri aparılmaqla yanaşı, şəhərin sosial xəritəsi tamamilə yeni və müasir şəkildə qurulmağa başlanılıb. Ötən dörd ildə Ağdam şəhərində bir sıra mühüm infrastruktur layihələri icra olunub. Ağdamın Baş planı aparıcı beynəlxalq şirkətlər tərəfindən artıq hazırlanıb və təsdiqlənib. 2021-ci il mayın

28-də Prezident İlham Əliyev və Ağdam şəhərinin Baş planı təqdim olunub və həmin gün Ağdam şəhərinin bərpasının təməli daşı qoyulub. Bununla yanaşı, ötən iki il ərzində "Ağdam-1" və "Ağdam-2" elektrik yarımstansiyalarının, "Qarabağ" Regional Elektrik Şəbəkəsinin Rəqəmsal İdarəetmə Mərkəzinin, Zəfər və İşğal muzeylərinin, Ağdam Sənaye Parkında fəaliyyət göstərəcək alternativ və bərpaulunan enerji mənbələri ilə qidalanan işıq dirəklərinin, digər qurğuların və xalça istehsalı müəssisələrinin, "Park Forest Hotel Ağdam" mehmanxanasının və 209 mənzildən ibarət yeni yaşayış kompleksinin, 210 çarpayılıq Ağdam Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının təməli qoyulub. Bundan başqa, dəmir yolu vağzalının tikintisi nəzərdə tutulur.

Ağdamda Qarabağ xanlığının banisi Pənahəli xanın sarayının yerləşdiyi İmarət Kompleksi bərpa olunub.

Həmçinin Ağdamda tamaşaçı tutumu 15 min nəfər olan və şəhərin geniş infrastrukturuna malik güşəsində yeni stadion inşa edilir.

2022-ci il oktyabrın 4-də Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Ağdam rayonunun Eyvazxanbəyli kəndindəki Atçılıq Nəsilartırma Mərkəzinin, Ağdam rayonunun Xıdırlı və Kəngərli kəndlərinin, şəhərin daxili yol və kommunikasiya şəbəkəsinin, "City Hotel Ağdam" mehmanxanasının, keçmiş məcburi köçkünlər üçün inşa olunacaq 470 mənzildən ibarət yaşayış məhəllə-

sinin, şəhərin dəmir yolu və avtovağzal kompleksinin, rayonun Sarcalı kəndinin təməli qoyulması mərasimlərində, Xurşidbanu Natəvanın abidəsinin açılışında iştirak ediblər. Həmçinin Pənahəli xanın sarayı və İmarət Kompleksində görülməli işlərlə tanış olublar.

Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Ağdam "Cümə" məscidində bərpa işləri aparılıb.

Ağdamda "Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri" və "Yeni Şəhər Gündəliyi" - postmünaqişə dövründə bərpa və yenidənqurma işləri aparıcı qüvvəsi ki-

mi" mövzusunda 2022-ci ilin oktyabrında Azərbaycan Milli Şəhərsalma Forumu keçirilib. Ölkəmizdə ilk dəfə məhz Ağdamda keçirilən həmin forum şəhərsalma sahəsində dünyanın müxtəlif ölkələrindən olan sahə mütəxəssislərinin təcrübələrinin bölüşülməsi və dayanıqlı inkişafın təmin edilməsi üçün əməkdaşlığın genişləndirilməsi baxımından nadir və uğurlu platforma olub.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva 2023-cü il mayın 2-də Ağdam rayonuna səfər ediblər. Dövlətimizin başçısı "Azərişiq" ASC-nin Ağdam şəhərində Rəqəmsal İdarəetmə Mərkəzi və Təlim-Tədris Kompleksinin təməlini qoyub. Sonra Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Ağdam Müğam Mərkəzinin, Ağdam şəhərində salınacaq 2 ikinci və üçüncü yaşayış məhəllələrinin, Ağdam şəhərində inzibati binanın təməlini qoyublar. Daha sonra dövlət başçısı Bərdə-Ağdam dəmir yolu xəttinin tikintisi ilə tanış olub.

Prezident İlham Əliyev bu il sentyabrın 19-da Ağdam rayonuna səfər zamanı isə Ağdam şəhərində "İmarət" stadionunun təməli qoyulub. O, "Ağdam City Hotel"-in, Ağdam şəhərində İmarət Kompleksinin bərpadan sonra açılışında, Ağdam Sənaye Parkında yeni zavodların açılışında, Ağdam rayonunun Eyvazxanbəyli kəndinin təməli qoyulması mərasimində iştirak edib. Prezident İlham Əliyev Ağdam rayonunun Kəngərli kəndində Xıdırlı kəndində aparılan bərpa işləri, Ağdam-Əsgəran-Xocalı-Xan-kəndi avtomobil yolunda görülməli işlərlə tanış olub.

Ağdamda keçmiş məcburi köçkünlərin tezliklə öz ata-baba yurdlarına qayıtması üçün ölkəmizin bütün potensialı səfərbər olunub. Hazırda rayonda irimiqyaslı infrastruktur layihələri icra olunur. İndi yenidən qurulmaqda olan şəhər onun üçün qərribəyən və geri dönmək üçün dərindən doğma sakinlərinin yolunu gözləyir. Tikinti-quruculuq işləri isə bir an da ara verməyən, yeni sosial obyektlər, yeni abad küçə və prospektlər salınır, yeni ünvənlər, binalar və mənzillər tikilir. Yeni salınan kəndlər, ölkəmizin ən böyük sənaye mərkəzlərindən birinə çevriləcək şəhərdə aparılan quruculuq işləri deməyə əsas verir ki, Ağdamın öz sakinlərini qoynuna alacağı və çal-çağırılı günləri uzaqda deyil.

Etibar SEYİDAĞA,
"Yeni Müsavat"

Fransadan Azərbaycanı hədəf alan fəaliyyətə son verilməsi tələb olundu

Fransanın Azərbaycandakı səfiri Ann Buayon noyabrın 20-də Xarici İşlər Nazirliyinə (XİN) çağırılıb.

XİN-dən Musavat.com-a verilən məlumata görə, görüş zamanı BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası (COP29) ərəfəsində və sessiya zamanı Fransanın Azərbaycan sədrliyini hədəf almasına etiraz bildirilib.

"Bu xüsusda Azərbaycanın ev sahibliyi etdiyi BMT-nin bu mötəbər tədbirinin boykot edilməsinə çağırışların, bir çox dövlət başçılarının tədbirə qatılmamağa Fransa tərəfindən təşviq edilməsinin, eləcə də COP29 konfransı Parlament zamanı Fransanın xüsusi səyləri ilə Avropa Parlamentində sədrliyimizi əsassız şəkildə tənqid edən, ümumilikdə isə iqlim dəyişmələri ilə mübarizə sahəsində global səylərimizə qarşı çevrilmiş qətnamənin qəbulunun qəbul edilməz olduğu vurğulanıb".

Bundan başqa, səfirin diqqətinə Ermənistanın geniş şəkildə silahlanmasını həyata keçirən, militarizmi və revanşizmi təşviq edən Fransanın addımlarının sülh prosesinə zərər olduğu çatdırılıb.

"Azərbaycanı hədəf alan, eləcə də normallaşma prosesini təhlükə altına salan bu addımlara son qoyulması Fransadan təkidlə tələb olunub", - XİN-in məlumatında deyilir.

COP29 çərçivəsində Azərbaycan, Qazaxıstan və Özbəkistan dövlət başçıları arasında imzalandığı strateji tərəfdaşlıq haqqında Saziş mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Türkdillilik ölkələr arasında imzalanmış saziş yaşıl enerji keçiddə oynayacağı rol, onun gələcək nəsillər üçün mühüm təməllər yaratması baxımından olduqca önəmlidir.

Bu, dünyanın gözünün Bakıda olduğu bir vaxtda Azərbaycan Türk respublikaları ilə birgə yaratdığı Türk Dövlətləri Təşkilatını öz ailəsi qismində gördüyünü, Türk dünyasına mənsub olduğunu qürurla nümayiş etdirir.

Bakıda imzalanan saziş sözsüz ki, Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycanın təşkilat çərçivəsində əməkdaşlıq sahələrinin daha da genişləndirilməsi istiqamətində irəliləyən addımların təşkilatın inkişaf strategiyasının gücləndirilməsinə də təkan verəcək.

COP29 çərçivəsində türkdillilik ölkələrin həyata keçirdiyi proseslər hansı müsbət nəticələr verə bilər? Eyni zamanda onların gözəllənən nəticələri nə ola bilər?

Milli Məclisin deputatı, Ana Vətən Partiyasının sədr müavini Günay Ağamalının fikrincə, COP29 çərçivəsində Azərbaycan, Qazaxıstan və Özbəkistan dövlət başçıları arasında imzalandığı strateji tərəfdaşlıq haqqında saziş ölkələrimiz arasında əlaqələri daha da genişləndirəcək, strateji tərəfdaşlığımızı möhkəmləndirəcək: "Hazırda global iqlim böhranı

nın mənfi təsirləri Mərkəzi Asiya regionundan da yan keçmir. Qazaxıstan ərazisində Aral gölünün quruması və torpaqların səhralaşma prosesinin sürətlə davam etməsi rəsmi Astananı ciddi şəkildə narahat edir. Eyni zamanda mövcud problemlər qarşısında Özbəkistanda da ciddi problemlər yaranır, ölkə aşırı quraqlıqdan əziyyət çəkir. Bütün bunlar həll edilməsi zəruri olan məsələlərdir. Bu səpkidə də ölkələr səylərini birləşdirir. Bunun əsasında, COP29 çərçivəsində türkdillilik ölkələr iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə birgə strategiyaların hazırlanmasını təmin edə bilərlər. Bununla da regionda karbon emissiyalarının azaldılması, təmiz enerji layihələrinin həyata keçirilməsi və ekosistemlərin qorunması mümkün olar. Bu proses enerji keçidi və yaşıl iqtisadiyyat yönündə investisiyaları təşviq edəcək. Çünki bölgənin bərpa olunan enerji potensialı olduqca yüksəkdir və perspektivlər investorlar üçün geniş imkanlar yaradır. Bununla yanaşı, imzalanmış saziş nəticəsində ölkələrimiz iqlim texnologiyaları və innovasiya sahəsində bilik mübadiləsi və təcrübə paylaşımı edəcəklər. Bu daha effektiv iqlim siyasəti və layihələrin həyata keçirilməsinə zəmin yaradacaq.

Nəticə etibarilə Azərbaycan COP29 tədbiri ilə türkdillilik dövlətləri arasında uzunmüddətli inkişaf və davamlılığın təmin olunmasına mühüm töhfələr verir".

Sabiq deputat, siyasi təhlilçi Sona Əliyeva hesab edir ki, COP29 çərçivəsində TDT ölkələrinin imzaladığı sənədlər gələcəkdə real nəticələrə gətirib çıxaracaq: "COP29 tədbirlərinin ən etibarlı və etimadlı ölkələri elə Türk Dövlətləri Təşkilatının çətiri altında toplaşan məmləkətlərdir. Eyni zamanda bu ölkələr ekoloji çirkliliyinə görə arxa sıralardadır. Ön sıralarda dayanan ölkələr isə dünya

Bu, olduqca önəmli hadisədir. Biz işğaldan azad olunan Zəngilanda, Ağalıda kəndində "Ağıllı kənd" layihəsini reallaşdırmışıq. Dünya iqlim təşkilatlarının həsəd aparaçağı bir layihədir. Yeni sözü müz kağız üzərində qalmır, əməldə də gerçəkləşir. Müqavilə türk regionunda iqlim uyğunlaşması baxımından olduqca önəmlidir. Regionların üzvləşdiyi problemlərin qiymətləndirilməsi baxımından çox vacib qurumdur.

Yasının siyasi integrasiyası üçün baza rolunu oynadı: "İstənilən bir beynəlxalq tədbirin bir ana xətti olur, bir də onun verdiyi imkanlarla ətraf dividentlər. Hazırda Bakıda keçirilən tədbir əslində iqlimlə bağlıdır. Yeni onun ana xətti iqlimdir. Lakin bura çoxlu sayda dövlət başçıları, hökumət nümayəndələri, beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri gəlirsə, əlbəttə, başqa məsələlər ətrafında da danışacaqlar. İn-

Ortaq əlifba, ortaq bayraq, bunlar mühüm amillərdir. Yuxarıda əldə edilən razılıqların aşağıya doğru enib ictimai həyatın daha çox sahəsinə əhatə etməsi üçün integrasiya formatlarının çoxluğu lazımdır. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycanın təşkilat çərçivəsində əməkdaşlıq sahələrinin daha da genişləndirilməsi istiqamətində irəliləyən addımların mahiyyəti də əslində bunu deyir, daha geniş integrasiya

COP29-da türkdillilik dövlətlərinin imzaladığı sənədlər - mühüm məqamlar

Günay Ağamalı: "Türkdillilik ölkələr iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə birgə strategiyaların hazırlanmasını təmin edə bilərlər"

Sona Əliyeva: "COP tədbirlərinin ən etibarlı və etimadlı ölkələri elə Türk Dövlətləri Təşkilatının çətiri altında toplaşan məmləkətlərdir"

ekosistemində ən çox zərər vuranlardır, buna baxmayaraq, özlərini "məlek" kimi aparmağa çalışırlar. Amma Türkiyə və Azərbaycan başda olmaqla "0 karbon" siyasəti ilə bağlı müfəssəl və mütəşəkkil iş aparırlar. Qırğızstanda prezident Sadır Caparovun özü ekoloji təmizliyə ciddi nəzarət edir. Dünyanın havası ən təmiz ölkələrindən biri də elə Qırğızstandır. Türkmənistan müəyyən problemlər var. Havada qazın miqdarı çoxdur. Aşqabad bu problemi həll etmək üçün bir neçə ildir ki, hərəkətə keçib. Düşünürəm ki, COP29 çərçivəsində TDT ölkələrinin imzaladığı sənədlər gələcəkdə real nəticələrə gətirib çıxaracaq. Hətta Azərbaycan və Türkiyənin ekosistemlə bağlı apardığı işlər gələcəkdə digər dövlətlər tərəfindən də öyrənilə bilər. Bakıda keçirilən BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası (COP29) çərçivəsində təşkil edilən Türk Dövlətləri Təşkilatının İqlimə Dayanıqlı Ağıllı Kəndlər üzrə Nazirlər Sessiyasında İqlimə Davamlı Kəndlər Forumu yaradıldı.

Əsas məqsəd əkinçilik icmalarının iqlimə daha davamlı olması üçün imkanların gücləndirilməsi ilə bağlı dərin mübadilə imkanı yaratmaq məqsədi daşıyır. Elə həmin tədbirdə kənd yerlərinin inkişafı, "ağıllı kənd" təşəbbüsləri haqqında fikir mübadiləsi aparılıb. Bundan başqa, davamlı və iqlimə davamlı kənd layihələri və DİM-lərin lokallaşdırılması üzrə sübuta əsaslanan ən yaxşı təcrübələri bölüşüblər.

Fəxrlə deyə bilərik ki, Türk Dövlətləri Təşkilatına daxil olan ölkələrin QHT-ləri COP29 çərçivəsində həyata keçirilən proseslərdə fəal iştirak edirlər. Ekologiyanın qorunması istiqamətində qanunverici çərçivənin yaradılması vacibdir. Bu forumun yaradılması bir daha təsdiq edir ki, global iqlim çağırışlarının həllində hər bir kəsin iştirakı lazımdır. Azərbaycanın COP29-a uğurla ev sahibliyi etməsi Türk dünyası üçün də önəmlidir. Bunu iki gün öncə bir daha anladıq".

AĞ Partiya başqanının müşaviri, siyasi şərhçi Azər Hüseynov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Türkiyə ilə Azərbaycanın strateji mütəfəqlik xətti Türk dün-

sanlığın təbiətinə uyğundur. Biz hamımız el yığıncaqlarına gedirik. Toya gedirik, digər tədbirlərə gedirik. Həmin el yığıncağının ana məqsədi var. Amma məclisin gedişində insanlar tanış olurlar, birgə iş görməyə qərar verirlər. Bu cəmiyyətin sosial xarakteridir. Dünyanın da sosial xarakteri vardır. Eyni ilə yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi. İndi Bakıda COP29-un keçirilməsi dünyanın idarə elitasını, iş dünyasını, sənət dünyasını, idman dünyasını cəlb edib. Həm də öncədən yaxınlığı ilə seçilən dövlətləri də. Məlumdur ki, 44 günlük müharibədə Azərbaycanın qalib gəlməsi Türk dünyasında bir hərəkətiliyə səbəb oldu. Digər türk xalqlarının özünüdərkinə gətirib çıxardı. Türkiyə ilə Azərbaycanın strateji mütəfəqlik xətti Türk dünyasının siyasi integrasiyası üçün baza rolunu oynadı. Türk dünyasının digər dövlətləri üçün yeni imkanlar yarandı. Bu imkanlar türk dövlətlərinin xarici siyasətinin şaxələndirilməsinə gətirib çıxardı. Vektorların fərqliliyi dövlətin mütəhərrikliyini artırır. Dövlət isə nə qədər geniş hərəkət imkanlarına malik olursa, beynəlxalq çəkisi artır. COP29 çərçivəsində Azərbaycan, Qazaxıstan və Özbəkistan dövlət başçıları arasında imzaladığı strateji tərəfdaşlıq haqqında Saziş əsasında hər üç dövlətə yeni fəaliyyət konfigurasiyası verir. Bu nə deməkdir? Türk dövlətləri nə qədər çox və geniş sahə diapozonunda bir-biri ilə integrasiya etsələr, bir o qədər onların bir araya daha sıx gəlməsinə səbəb olar.

siya, bir araya gəlmə, fəaliyyət koordinasiyası. Dünyada durum tez-tez dəyişir. İndi Amerikanın yeni rəhbərliyi gələcək. Daha sonra bu arada Ukraynaya hazırkı rəhbərlik öz silahları ilə Rusiyanı vurmaq icazəsi verdi. Belə bir gərgin dünya gündəmində türk dövlətləri arasında əməkdaşlığın güclənməsi təhlükəsizlik baxımından da önəmlidir. Qazaxıstan da, Özbəkistan da önəmli ölkələrdir. Qazaxıstan Xəzər məsələsində Azərbaycanla demək olar ki, eyni mövqedə olub. Özbəkistan isə hazırda iqtisadi bum yaşayır. Tranzit baxımından da hər iki ölkənin böyük imkanları vardır. Azərbaycan xüsusilə Özbəkistana çox önəm verməlidir. Hesab edirəm ki, Azərbaycan Özbəkistana daha çox yatırımlar etsə gözəl olar. Əslində türk zolağı qurulsa, regional sabitlik üçün çox önəmli olar. Digər qonşu dövlətlərlə də növbəti integrasiya formatları üçün zəmin olar. Bir sözle, Türk dövlətləri daha çox integrasiya etməlidir. Ortaq türk dilinin formalaşması və layihədən reallığa keçməsi üçün integrasiyanın gücləndirilməsi lazımdır. Doğrudur, bütün türk dövlətləri eyni təhdid və çağırışlarla üz-üzə deyildir. Ancaq ortaq təhdid və çağırışlar da qətiyyənlə deyildir. Bütün bunları nəzərə alaraq hər bir beynəlxalq tədbirin bir türk rəngi olmalıdır. Bu türk rəngi etnik, irqçi bir rəng deyildir. Bu rəng mədəni, iqtisadi, siyasi integrasiya və hərbi-təhlükəsizlik, koordinasiya rəngi olmalıdır".

□ **Cavansir ABBASLI,** "Yeni Müsavat"

Ukrayna-Rusiya müharibəsi, daha aydın ifadə etsək, Ukrayna üzərindən Rusiya-Qərb savaşı başlayandan bu yana müharibənin gedişində nüvə silahından istifadə ediləcəyinə, bununla üçüncü dünya müharibəsinin başlaya biləcəyinə dair proqnozlar verilir.

Ötən həftə Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişel də bununla bağlı həyəcanlı açıqlama verib. Artıq 19 noyabrdan etibarən bu haqda daha konkret açıqlamalar gəlməkdədir. Xüsusən də Rusiya prezidenti Vladimir Putin Rusiya Federasiyasının yenilənmiş nüvə doktrinasını təsdiqlədikdən sonra hərbi bloka daxil olan hər hansı ölkənin RF-yə qarşı təcavüzü bütün blokun təcavüzü kimi qiymətləndiriləcək. "Nüvə silahından istifadə Rusiya tərəfindən yalnız son çarə hesab olunur". Kremlin mətbuat katibi Dmitri Peskov belə deyib.

"Rusiya həmişə nüvə silahına çəkəndirmə vasitəsi kimi baxıb, ondan istifadə həddindən artıq məcburi tədbirdir", - Kreml sözçüsü vurğulayıb. Peskov deyib ki, Kiyevin Qərbin qeyri-nüvə raketlərindən

Qorxunc ssenariyə start verildi - üçüncü dünya müharibəsi an məsələsidir!

Putinin yeni nüvə doktrinasını təsdiqləməsi və Medvedyevin anonsu Qərbi silkələdi; ABŞ və Britaniya nüvə bombası təhdidlərinə reaksiya verdi - "soyuq müharibə" ən pik həddə...

belə bir ssenari üçüncü dünya müharibəsinə gətirib çıxaraçaq.

Yeri gəlmişkən, **Böyük Britaniyanın baş naziri Keir Starmer** Rusiyanın növbəti nüvə təhdidlərinə cavab verib. Starmer Vladimir Putini müharibəni dayandırmağa və qoşunları Ukraynadan çıxarmağa çağırıb. Britaniyanın Baş naziri qeyd edib ki, Kremlin nüvə təhdidləri Qərbin mövqeyini dəyişməyəcək: "Putinin nüvə silahı ilə bağlı məsuliyyətsiz ritorikası bizim Ukraynaya dəstəyimizi zəiflətməyəcək. İndi biz münasibətin mininci günündəyik. Bu, Rusiyanın 1000 günlük

lərimizin konfigurasiyasını dəyişdirmək üçün heç bir səbəb görmürük. Rusiyanın bəyanatlarına cavab olaraq nüvə qüvvələri və ya nüvə doktrinası dəyişdirilməyəcək". Pentaqonun sözçüsü Sabrina Sinq də oxşar şərh verib. O, Kremlin bəyanatlarını "məsuliyyətsiz ritorika" adlandırır və əlavə edib ki, ABŞ "Rusiyanın Ukraynada nüvə silahından istifadə etməyə hazırlaşdığına dair heç bir əlamətə malik deyil və biz öz nüvə mövqeyimizi dəyişməyə ehtiyac görmürük". Qeyd edək ki, ABŞ mediası prezident Co Baydenin ilk dəfə olaraq Kiyevə Rusiya Federasi-

dirmalar Mərkəzinin rəhbəri Xəyal Bəşirovun "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, Trampın seçki kampaniyası dövründə vədlərindən biri, qalib gələrsə, andıçmaya qədər müharibəni dayandıracağı haqda vədlər idi: "Məlum oldu ki, seçicilər qarşısında populist çıxışlar imiş və inaqurasiyayadək heç bir addım ata bilmədi. Bəli, bu müharibəni uzatmaq Qərbin əlində ola bilər, amma onu dayandırmaq heç də təkə ABŞ-ın əlində olan siyasi iradə deyil. Ona görə də Trampın inaqurasiyasına qədər prosesi köklü dəyişdilər, Britaniya, Almaniya da Baydenə

Dion Corc: "İqlim maliyyələşməsi ildə 1,3 trilyon dollara çatdırılmalıdır"

İqlim maliyyələşməsi məsələsində ildə 1,3 trilyon ABŞ dolları məbləğində göstəriciyə çatmağa çalışmaq lazımdır, əks halda, iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə qarşıya qoyulan məqsədlərə nail olmaq mümkün olmayacaq.

Bu barədə "Report"a açıqlamasında Cənubi Afrika Respublikasının (CAR) meşə, balıqçılıq və ətraf mühit naziri Dion Corc bildirib.

Onun sözlərinə görə, iddialı məqsədlər və iqlim maliyyələşməsi üzrə danışıqlar kifayət qədər çətin keçir, çünki bəzi nümayəndələr bəzi mövqelər tutublar:

"Bəzi nümayəndələr kifayət qədər sərt mövqe tutublar. Biz müəyyən böhranla üzləşirik, ona görə də bizə liderlik lazımdır. Bunun üçün isə tərəflər məsələlərə daha geniş prizmadan baxmalıdır".

Hələ çox müzakirələrin aparılması olduğunu deyən nazir konstruktiv dialoqa və nəticələrin əldə olunacağına ümidvar olduğunu bildirib. O həmçinin qeyd edib ki, inkişaf etmiş ölkələr tərəfindən qurulan və inkişaf etməkdə olan dövlətlərə dəstək göstərilməsini nəzərdə tutan maliyyə arxitekturası işləmir: "Biz artıq çoxdan deyirik ki, global maliyyə arxitekturası inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyata malik ölkələrin maraqlarına xidmət etmir. Biz Cənubdan Şimala kapital axını müşahidə edirik, nəticədə isə daha kasıb oluruq".

D.Corc vurğulayıb ki, inkişaf etməkdə olan ölkələr iqlim maliyyələşməsinin müzakirəsinə və bununla bağlı bütün arxitekturanın yenidən nəzərdən keçirilməsinə böyük maraq göstərir: "Bu, çox vacibdir. Biz bütün ölkələrin bu məsələni müzakirə etməsi üçün səylə çalışırıq. Biz bunun mümkünliyinə inanırıq, çünki inkişaf etməkdə olan bir çox ölkələrin həmin mövzuya marağı var".

Onun fikrincə, təhlükənin vahiməliyini hər kəs dərk edir və Rusiya da yaxşı başa düşür: "Hər şey Trampın andıçmədən sonra yürüdəcəyi siyasətdən asılı olacaq. Sadəcə, Demokratlar Respublikaçıların növbəti seçkilərdə məğlub olması üçün indidən Donaldın uğursuz fəaliyyəti haqda zəmin hazırlayırlar. Necə olur ki, 3 ilə yaxın müddətdə bu qərar olmadı, məhz indi Rusiyanın dərinliklərinə zərbəyə icazə verilir? Deməli, siyasətdə dəyişiklik edilib və Demokratların iradəsi ilə reallaşan bir qərardir. Bu baxımdan, baş verənləri müşahidə edəndə belə qənaət yaranır ki, Rusiya -

Ukrayna müharibəsində tərəflər masaya oturulacaq səviyyəyə hələ gəlib çatmayıblar". **Ekspert bütün hallarda nüvə silahından istifadə təhlükəsinin qaldığını düşünür və onun proqnozuna görə, Ukrayna bu riskdən sığortalanmayıb:** "Kiyev dərinliklərə zərbələri davam etdirəcəksə, Moskva da bu silahı işə salmağı reallaşdırabilir. Çünki Baydenin qərarından dərhal sonra Putin yenilənən nüvə doktrinasını təsdiqlədi. Əslində biz Amerika liderinin qərarından yeni xəbər tutmuşuq, rus kəşfiyyatı isə əvvəldən məlumatlıdır..."

✉ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Rusiya qarşı istifadə etməsi Moskvanın nüvə reaksiyasına səbəb ola bilər. O söyləyib ki, Rusiya Federasiyası nüvə silahından istifadəni son məcburi tədbir kimi qiymətləndirir: "Rusiya Federasiyası həmişə məsuliyyətli mövqe tutur və nüvə təhlükəsinin azaldılması üçün səylər göstərir. Rusiyanın yenilənmiş nüvə doktrinası vaxtında nəşr olunub. Sənədin mövcud siyasi vəziyyətə uyğunlaşdırılması üçün nüvə doktrinasının yenilənməsi tələb olunurdu".

Putinin nüvə doktrinasını yeniləməsindən sonra Rusiya Federasiyası Təhlükəsizlik Şurasının sədr müavini Dmitri Medvedyev bəzi qərarların üçüncü dünya müharibəsinə səbəb ola biləcəyini bildirib. Medvedyev qeyd edib ki, NATO ölkələrinin raketlərinin istifadəsi Rusiya tərəfindən alınsın birgə hücumu kimi qiymətləndirilə bilər və bu halda Rusiyanın kütləvi qırğın silahları ilə cavab zərbəsi endirmək hüququ yaranacaq və

təcavüzü, Ukraynanın 1000 günlük iztirabıdır. Biz əvvəldən Ukraynanın yanındayıq. Mən bir daha vurğulayıram ki, Ukraynanın Putinə qarşı bu müharibədə qalib gəlmək üçün lazım olan hər şeyə malik olmasını təmin etmək lazımdır". **Starmer birbaşa Putinə müraciət edərək deyib:** "Rusiyanın Ukraynada qeyri-qanuni müharibəsinin mininci günündə mən bir daha səslənirəm: müharibəni dayandır və Ukraynadan çıx!"

ABŞ Rusiya doktrinasının yenilənməsinə cavab olaraq öz nüvə doktrinasını dəyişmək niyyətində deyil. Bu barədə ABŞ prezidenti yanında Milli Təhlükəsizlik Şurasının yaydığı bəyanatda deyilir: "Rusiyanın nüvə doktrinasını yenilədiyi barədə açıqlaması bizi təəccübləndirmir. Moskva bir neçə həftədir ki, bu barədə siqnallar verir. Rusiyanın nüvə qüvvələrinin konfigurasiyasında heç bir dəyişiklik aşkar etmədiyimiz üçün biz öz nüvə qüvvə-

yasının dərinliklərinə zərbələr endirmək üçün ATACMS raketlərindən istifadə etməyə icazə verdiyi barədə məlumat yayıb. ABŞ Dövlət Departamenti məlumatı təsdiqləyib. Bütün bunların fonunda bu qənaətə gəlmək olarmı ki, üçüncü dünya müharibəsi artıq an məsələsidir?

Belə gərgin vaxtda "Röyters" agentliyi məlumat yayıb ki, Vladimir Putin danışıqlara hazırdır, lakin ərazi güzəştinə getməyəcək. O, Ukraynanın NATO üzvlüyündən imtina etməsində ısrar edir, lakin Kiyev üçün təhlükəsizlik təminatlarını müzakirə etməyə hazırdır. Məlumatla görə, rus ordusu Xarkov və Nikolayev vilayətlərindən çıxıb. Həmçinin Moskva cəbhə xəttinin döndürülməsinə razılaşıacaq. "Kreml Ukraynadan silahlı qüvvələrinin sayını azaltmağı və rus dilindən istifadəni məhdudlaşdırmamağı öhdəsinə götürməyi də tələb edə bilər", - mənbələr bildirib.

Siyasi və Hüquqi Araş-

"Altını vuran" komanda

Zamin HACI
zaminhaci@gmail.com

Allah korona çıxardanların və yarası yeyənlərin evini yıxsın, yoxsa mənim nəyimə lazım idi futbola baxım? Cavanlıqda xeyli baxmışdım, hardasa 10-15 il olar bu məşğuliyyətdən uzaqlaşmışdım, 3-4 il olar yenə baxıram və indi yenidən baxmağma peşman oluram. Üstəlik, bir neçə manyak dostlar var, oyun gedəndə xəbər verirlər, hesabı yazırlar, "filan komandamız uduzur" deyər sanki muştuluq istəyirlər. Mən də məcbur oluram baxım görüm səhədə kimə işgənəcə verirlər.

Yeri gəlmişkən, İsveçə 6:0 uduzduğumuz gün qapımıza 4 top vuran yoldaşdan açıqlama almışdılar, deyirdi qol vurmaqdan həzz alır. Əlbəttə. Meydanda baş verənlər əslində futboldan çox məlum, 18 plyus akta oxşayırdı. İsveçlilər, tamaşaçılar hamısı həzz alırdı. Hiss olunurdu ki, milli futbolçularımız da başda Santuş müəllim olmaqla həzz alırlar. Burada pis şey yoxdur. Müdriklər çoxdan buyurmuşdur: "Gördün müqavimət göstərə bilmirsən, çalış həzz alasan". Nə gizlədim, birinci hissədə üçüncü qoldan sonra mən özüm ekran qarşısında həzz alırdım, siz də məni bağışlayın.

Bayaq xəbərçi dostlardan bəhs elədim, bir müşahidəmi də oxucularla bölüşüm. Azərbaycan futbolu dünyada bu işin statistikasını aparanlar üçün tükənməz mənbədir. Məsələn, görürsən hansısa komanda meydana çıxır, şərhçi deyir: "Buradakı Filan oyunçu filan ilə də qapımıza bir neçə top nallamışdır". Yaxud hakimi göstərir, aparıcı deyir: "Əgər yadınıza gəlsə, biz Behman ölkəsinin komandasında 10:0 uduzanda hakimi bu yoldaş etmişdi". Ən azı buna görə oynamağımıza deyər. Yadda qalan komandalarımız vardır.

İndi Avropa C liqasında axırıncı yeri tutduğumuz üçün gələn ildən D liqasında oynayacağıq və bəzi vətəndaşlarımız buna görə dilxor olubdur. Çünki oradakı cırdan ölkələrin komandaları imiş. Andorra, Malta, Lixtenşteyn və sairə. Deyirlər həтта bu komandalarda oynamağa peşəkar oyunçu tapılmaz, məcbur olub diş həkimlərini, avtobus sürənləri-filanı milliyyə cəlb edirlər.

Doğrudan da, örnek üçün, Andorranın 85 min əhalisi var, oradan 11 peşəkar oyunçu çıxartmaq çətindir. Biz heç 10 milyondan çıxarda bilmirik. Hərçənd əhali sayı bu tip işlərdə mübahisəlidir. Misal üçün, hazırda C liqasına qalxmış San Marino adlı dövlətin əhalisi neçə nəfərdir, bilirsinizmi? 33 min nəfər. Ərazisi isə "Vas-moy" bazarından azca yekədir: 61 kvadrat kilometr. Bəzən topu bərk vuranda gedir Vatikan dövlətinin ərazisinə düşür.

Uzun sözün qısası, şərhçilərimizin mövqeyinə görə guya diş həkimləri ilə futbol oynamaq bizi alçaldır, təhqir edir.

Boşboğazlıqdır. Əvvəla, bu saat yaxşı diş həkimi tapmaq yaxşı futbolçu tapmaq qədər çətindir. Hər əlinə kəlbətin alan həkim olmadığı kimi, hər tuman geyib otluğa çıxan da futbolçu olmur.

İkincisi, D liqasına düşməklə futbolçularımız qarşısında perspektivlər açılır. Qoy onlar zəhmət çəkib ikinci peşəyə yiyələnsinlər. Nə qədər avara-avara dolaşsın neft büdcəsindən havayı maaş alacaqlar? Rəhmətlik Hadı müəllim deputat olanda müəllimlərə məsləhət görmüşdü ki, maaş azdırsa suvaqçı, malyar işləsinlər, əlavə pul gəlsin. Nəticədə elm və təhsilimiz inkişaf etdi. Santuş özü yaxşı, peşəkar, "İnşaati" pulsuz oxumuş sovet injinerinə oxşayır. Onu da komandaya prörab qoyarıq, oyunlar arası fasilələrdə "Şəhur MTK" üçün bina tikərlər. Bir topla iki quş, 11 mala ilə havada Saltuş!

Sonda mən İsveç komandasının məşqçisini istefa verməyə səsləyirəm. Ayıbdır. O nə oyun idi? Utanın. O qədər şans, fürsəti qaçıрмаq olardımı? Yaxşı oynasalar hesab ən azı 15:0 olmalı idi.

Gürcüstanda ötən ay keçirilən parlament seçkiləri zamanı ölkəni qarışdırmağa çalışan Qərb dairələri buna nail ola bilmədilər. Ancaq yenə də gürcü xalqının azad iradəsini zorlayaraq, ölkəni qarışdırmaq planlarından geri çəkilmir. Gürcüstan prezidenti Salome Zuraşvili-nin səlahiyyətli nümayəndəsi Eka Beselia oktyabrın 26-da keçirilən parlament seçkiləri zamanı konfidensiallığın və ümumi səsvermə hüququnun pozulmasından şikayət edərək Konstitusiya Məhkəməsinə müraciət edib.

Noyabrın 16-da Gürcüstanın Mərkəzi Seçki Komissiyası oktyabrın 26-da keçirilmiş parlament seçkilərinin yekun protokolunu dərc edib və ona əsasən, hakim "Gürcü Arzusu" Partiyası 53,93% səs toplayaraq parlamentdəki 150 mandatdan 89-nu qazanıb.

Prezident Salome Zuraşvili bütün seçkiqabağı dövr ərzində Gürcüstanın xaricdəki diplomatik nümayəndəlikləri də daxil olmaqla, seçki məntəqələrinin açılmasını tələb edib.

Bundan başqa, Gürcüstan parlamentinin 30 müxalifətçi deputatı da oktyabrın 26-da keçirilmiş parlament seçkilərinin konstitusiyaya zidd elan edilməsi tələbi ilə Konstitusiya Məhkəməsinə müraciət edib.

Seçkilərin rəsmi nəticəsinə görə, hakim "Gürcü Arzusu" Partiyası 53,93% səs toplayaraq parlamentdəki 150 mandatdan 89-nu qazanıb

Dörd müxalifət partiyası da parlamentə daxil olub, lakin onlar seçkinin nəticələrini tanımır və parlamentdə yer almaqdan imtina edirlər. Yerli ekspertlərin fikrincə, Gürcüstanda seçki prosesinin beynəlxalq müşahidəçilər tərəfindən mənfi qiymətləndirilməsi müxalifətin etiraz aksiyalarına başlamasına təkan verib. Seçkinin nəticələrinə kəskin etirazların fonunda Gürcüstanın milli valyutası olan lari dollar qarşısında ucuzlaşmağa başlayıb.

Bir çox ekspertlər Gürcüstanın yeni inqilabın astanasında olduğunu düşünür. Gürcüstan hakimiyyətinin bu mübarizədən qalib çıxacağını deyənlər də az deyil.

Gürcüstanın baş naziri İrakli Kobaxidze isə bildirib ki, 11-ci çağırış parlamentin

Qərb Gürcüstanı qarışdırmaq planından çəkilmir

Başladılan prosesin sonu necə olacaq; "Onların bu ölkədə təxribatlar yaratmaq üçün kifayət qədər imkanları var"

ilk iclası 25 noyabrda keçiriləcək.

Diqqətçəkən məqam odur ki, ortada ciddi saxtakarlıq faktları yoxdur və müxalifət bunu təqdim edə bilmir.

Ancaq Avropa İttifaqı diplomatiyasının rəhbəri Cozep Borrel deyib ki, Al parlament seçkilərindəki pozuntuları araşdırmaq üçün Gürcüstana texniki missiya göndərəcək. O deyib ki, seçkilərin nəticələri Avropada böyük narahatlıq yaradıb.

Parlamentin ilk iclasına bir həftə qalmış Tiflisdə müxalifət qüvvələrinin etiraz aksiyalarına start verilib, meydanlarda çadırlar qurulub. Hökumət isə artıq qanuni yollara əl atmaqdadır. Gürcüstan Daxili İşlər Nazirliyinin əməkdaşları Tiflisdə müxalifətin aksiyasını dağıdarkən 16 nəfəri saxlayıb.

Noyabrın 19-da şəhər saatlarında Gürcüstan paytaxtında parlament seçkilərinin nəticələrinə etiraz edənlərlə Daxili İşlər Nazirliyinin əməkdaşları arasında toqquşmalar başlayıb. Etirazçılar polisə daş atıblar və asayış keşikçiləri onlara gözyaşardıcı qazla cavab verib.

Bir gün əvvəl Gürcüstan prezidenti Salome Zuraşvili ölkə vətəndaşlarını par-

lə Gürcüstanda istər siyasi, istərsə də sosial cəhətdən mövcud vəziyyəti özlərinin maraqları naminə fürsətə çevirməyə çalışırlar.

İki gün əvvəl Avropa İttifaqının xarici siyasət rəhbəri Cozep Borrel in ədalətli seçkilər uğrunda apardıqları mübarizəyə dəstək vermək məqsədilə Gürcüstanın vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarına 120 milyon avro yardım ayrılacağı ilə bağlı açıqlaması da bunun bariz sübutudur. Borrel deyir ki, ayrılacaq vəsait "öz azadlığı uğrunda mübarizə aparan xalqa dəstək üçün istifadə ediləcək". Məgər gürcü xalqı azadlığını əldə etməyib? Deməli, əsl məqsəd başqadır.

Politoloqun sözlərinə görə, problem ondadır ki, uzun illər ərzində Gürcüstanda möhkəmlənmiş Qərb institutlarının ölkəni qarışdırmaq üçün kifayət qədər imkanları var: "Biz bunu birbaşa Qərbdən maliyyələşən 25 mindən artıq vətəndaş cəmiyyəti institutu təmsilçilərinin təmsalında görmüşük. Amma Gürcüstan hakimiyyətinin də xalq arasında mövqeyi kifayət qədər güclüdür. Son seçkilər və əldə olunan nəticə də bunu sübut edir. Odur ki, vəziyyət hər nə qədər mürəkkəb olsa da, Gürcüstan hakimiyyətinin öz mövqələrini qoruyub saxlayacağı qənaətinəyəm. Qərbin bütün təzyiqlərinə baxmayaraq indiki halda Gürcüstanı da Ermənistan kimi xaosa sürükləmək mümkün olmayacaq. Qərbin planı bu dəfə gerçəkləşməyəcək".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

COP29-dan sonra - dekabr ayında Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh əldə olunmasına dair danışıqların növbəti mərhələsinin başlanacağı barədə açıqlamalar verilib.

Bir sıra ölkələr danışıqlarla bağlı müxtəlif təşəbbüslərlə çıxış ediblər. Ötən həftə Gürcüstan danışıqlar üçün növbəti dəfə vasitəçilik təklif etmişdi. Daha əvvəl Qazaxıstan da moderatorluq təklifini növbəti dəfə irəli sürmüşdü. Düzdür, Azərbaycan danışıqlarının vasitəçisi, birbaşa keçirilməsinin tərəfdarıdır, çünki bu daha effektiv ola bilər. Ancaq xoş təşəbbüslər olarsa, onlar da geri çevrilir.

Bu arada, Almaniyanın xarici işlər naziri Annalena Berbok noyabrın 19-da Ermənistanla işgüzar səfər edib.

“Yeni Müsavat” erməni mediasına istinadən bildirir ki, Almaniyanın xarici işlər naziri Annalena Barbokun noyabrın 19-da İrəvana səfəri çərçivəsində Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyanla görüş keçirilib. Bu barədə Respublika Xarici İşlər Nazirliyindən məlumat verilib. Qeyd olunur ki, Ararat Mirzoyan və Annalena Berbok iki ölkə arasında tərəfdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsi imkanlarını, bu istiqamətdə demokratik dəyərlərə əsaslanan daimi addımları, ikitərəfli əməkdaşlığın dərinləşdirilməsində qarşılıqlı maraqları müzakirə ediblər. Mövcud reallıqlarda müvafiq sahələrdə daha sıx əməkdaşlığın vacibliyi vurğulanıb. Ermənistan və Almaniyanın xarici işlər nazirləri Ermənistan-Aİ tərəfdaşlığı gündəliyinin geniş spektrini ətraflı müzakirə edərək, son dövr ərzində əldə edilmiş nailiyyətlərə, cari proqramlara, eləcə də əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi perspektivlərinə toxunublar. Nazir Mirzoyan vurğulayıb ki, Ermənistan-Aİ tərəfdaşlığının yeni gündəliyi kifayət qədər iddialıdır və həm əməkdaşlıq təcrübəsinə, həm də gələcək inkişaf konsepsiyasına əsaslanır. Tərəflər çoxtərəfli platformalarda əməkdaşlığı da müzakirə ediblər.

Ararat Mirzoyan və Annalena Berbok regional məsələlər ətrafında da fikir mübadiləsi aparıblar. Cənubi Qafqazda sabitliyin təmin edilməsi kontekstində tərəflər Ermənistan və Azərbaycan arasında də münasibətlərin normalaşdırılması prosesini müzakirə ediblər. Nazir Mirzoyan bu prosesdə son hadisələri, o cümlədən sülh müqaviləsi layihəsinin yekunlaşdırılması istiqamətində görülmüş işləri təqdim edərək, müqavilənin imzalanmasının vacibliyini vurğulayıb.

Ermənistan XİN rəhbəri Ermənistanın sülh gündəliyinin mühüm tərkib hissəsi kimi regional kommunikasiyaların bloklanması məsələsinə konstruktiv yanaşmasını, eləcə də daha geniş coğrafiya ilə

Almaniya sülh prosesinə qoşulur? - nazirin səfərinin pərdəarxası

Berlin növbəti dəfə təşəbbüsü ələ almaq üçün hərəkətə keçib; İrəvanda bağlı qapılar arxasındakı danışıqlardan sonra Barboku Bakıya gətirən səbəblər

İqtisadi qarşılıqlı əlaqənin stimullaşdırılmasını vurğulayıb.

Qeyd edək ki, Ermənistan XİN-in görüş öncəsi açıqlamasında Mirzoyanın alman həmkarı ilə təkbətək görüşəcəyi, ardınca isə geniş tərkibdə danışıqların olacağı açıqlanmışdı. Maraqlıdır ki, XİN bu barədə yalnız səfərin başlanmasından bir neçə saat əvvəl mediaya xəbər verib. Maraqlısı isə səfər zamanı mətbuata açıqlamaların ol-

bu xüsusda ölkəsinin tərəfləri cəsarətli addımlar atmağa çağırıldığını bildirmişdi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsi və onun əsasını təşkil edən prinsiplərin təşəbbüskarının Azərbaycan olduğunu deyərək, Ermənistanın konstitusional əsasda ölkəmizə qarşı ərazi iddialarının hələ də qalmaqda olduğunu bildirib. Dövlətimizin başçısı Erme-

tirlatmaq yerinə düşər. Nazirlərə verilən tapşırıqlar əsasında prosesdə müəyyən dinamika əldə olundu.

Maraqlıdır, Almaniya sülh prosesinə qoşulur? Bunun danışıqların gedişinə hansı təsirləri ola bilər? Nəticə gözləməyə dəyərmi? Barbok Bakıya konkret hansı təkliflərlə gələ bilər?

Deputat Sahib Aliyev “Yeni Müsavat”-a açıqlamasında maraqlı məqamlara to-

Avrokomissiyada islahat dalğası - Lyayenin büdcə planı

Avropa Komissiyasının rəhbəri Ursula fon der Lyayen büdcə üzərində nəzarəti gücləndirmək üçün islahat planı hazırlayıb. Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə “Politico” nəşri məlumat yayıb.

Plana əsasən, Avropa Komissiyasının islahatlar bölməsinin təxminən 200 əməkdaşı koronavirusdan sonrakı bərpa fondunun vəsaitlərinin idarə edilməsi ilə məşğul olan bölməyə köçürüləcək. Əgər bu dəyişiklik təsdiqlənsə, fon der Lyayen həmin bölməyə cavabdeh olan komissar, onun müavini Elisa Filtodan daha geniş səlahiyyətlər əldə edəcək.

Bu addım büdcənin daha effektiv idarə olunması və resursların şəffaf bölüşdürülməsi məqsədi daşısa da, tənqidçilər bunu fon der Lyayenin öz siyasi mövqeyini gücləndirmək cəhdi kimi qiymətləndirə bilərlər.

Annalena Berbok

Sahib Aliyev: “Almaniya bu regionda doğrudan da tezliklə sülh əldə edilməsini istəyirsə...”
Sahib Məmmədov: “Danışıqlar bərpa olunsaydı, aralıq nəticələr əldə edilə bilər”

mayacağı barədə qeyddir. A.Berbokun erməni nazirlə təkbətək görüşdə nələri müzakirə etdiyi təbii ki, tam açıqlanmışdır.

Yayılan məlumatlarda o da bildirilib ki, A.Berbokun Ermənistandan sonra (mümkündür ki, 20 noyabrda) Azərbaycana da səfəri gözlənilir.

Qeyd edək ki, noyabrın 10-da kansler Olaf Şolts Azərbaycan Prezidentinə zəng etmişdi. O, Almaniya yaranmış siyasi vəziyyətə görə Azərbaycanın ev sahibliyi etdiyi COP29 konfransının liderlər sammitində iştirak edə bilməyəcəyini təəssüflə bildirmişdi. Kansler Olaf Şolts COP29 iqlim konfransının uğurla keçməsinin əhəmiyyətinə toxunaraq Almaniyanın yeni maliyyə hədəfinin əldə edilməsi üçün lazımı dəstək göstərəcəyini deyib. Kansler Şolts Almaniyanın Azərbaycanla Ermənistan arasında sülhün və mehriban qonşuluq münasibətlərinin qurulmasını dəstəklədiyini qeyd edib və

nistanın sənədin mətni üzrə təkliflərini xeyli gecikdirməsinin prosesə mənfi təsir etdiyini xatırladı, amma buna baxmayaraq, tərəflərin sənədin mətni üzrə yekun razılaşma əldə etməyə yaxın olduğunu və COP başa çatdıqdan sonra danışıqların davam etdiriləcəyini vurğulamışdı.

Yeri gəlmişkən, 2020-ci il fevralın 15-də Münxen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Ermənistan Respublikasının Baş naziri Nikol Paşinyanın iştirakı ilə Qarabağla bağlı panel müzakirələrini unutmuşuq. Eyni zamanda bu il, fevralın 17-sində Münxendə Almaniya Federativ Respublikasının Kansleri Olaf Şoltsun təşəbbüsü ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Kansleri Olaf Şoltsu, həmçinin Almaniya tərəfinin təşəbbüsü ilə Azərbaycan və Ermənistan liderləri arasında əldə olunan razılaşmanı da xatırlatmaq yerinə düşər.

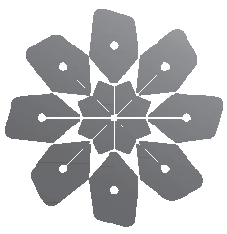
Qranada zirvəsindən sonra Brüsseldə, Bayden administrasiyasının açıq həyərmət davranışları nəticəsində ABŞ-da Azərbaycanla Ermənistan arasında danışıqlar aparmaq mümkünsüzləşdiyindən Qərb platformasında hər iki tərəfin görüşməkdən çəkinməyəcəyi yer olaraq Almaniya çıxış edir. Almaniyanın COP29-a qatılmaq üçün Bakıya gəlişi gözlənilən xarici işlər nazirinin bura səfər öncəsi İrəvana baş çəkəməsi onu göstərir ki, qarşıdakı aylarda Berlin yenidən danışıqlar platforması təqdim etmək niyyətindədir. Xatırladıq ki, noyabrın 9-da Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevlə Almaniya kansleri Olaf Şolts arasındakı telefon danışıqları zamanı COP29 başa çatdıqdan sonra Ermənistanla danışıqların davam etdiriləcəyi və sülh sənədinin mətni üzrə tərəflərin razılaşmaya yaxın olduqları bildirilmişdi. Görünür, Almaniyanın xarici işlər naziri sülhün tez bir zamanda əldə

edilməsi üçün Şoltsun təbiri-cə desək, tərəfləri cəsarətli addım atmağa həvəsləndirmək niyyətindədir. Ancaq məsələ burasındadır ki, Azərbaycan sülh üçün cəsarətli nə addım lazımdırsa, hamısını atıb”. **S.Aliyev bildirdi ki, Almaniya bu regionda doğrudan da tezliklə sülh əldə edilməsini istəyirsə, heç Ermənistanı da nəyə həvəsləndirməyə ehtiyac yoxdur:** “Sadəcə, bunun üçün onunla eyni qurumda olan bezi dövlətlərə, ilk növbədə də Fransaya deyilməlidir ki, ona maneçilik törətməsinlər!”

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin icraçı direktoru Sahib Məmmədov ehtimal edir ki, danışıqlar bərpa oluna bilər: “Amma fikrimcə, bu, sülh müqaviləsinin bağlanmasına gətirməyəcək. Açıq, bunun üçün zəmin də yoxdur. Ermənistan öz işindədir. Beynəlxalq müstəvidə bizə qarşı müharibəni daha da genişləndirir. Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinə Ermənistanın 3 etirazından ikisinin qəbul olunması da onları daha da həvəsləndirib. Digər tərəfdən, Fransaın mövqeyi Ermənistandan daha sərtir”. **S.Məmmədov əlavə etdi ki, yeni seçilən ABŞ prezidentinin yeni komandasında ermənipərəstliyi ilə seçilən şəxslərin olması da Ermənistan rəhbərliyini və erməni lobbisini xeyli sevindirir:** “Ermənistanın COP29 tədbirinə heç bir nümayəndə göndərməməsi də ondan xəbər verir ki, Paşinyan hakimiyyə-

tinin dedikləri ilə əməlləri bir-birinə diametral əksdir. O ki qaldı Almaniyanın hakimiyyətdə olan işqfor koalisiyasına, o, son aylarını yaşamada. Almaniya yeni seçkilər ərəfəsindədir və seçkilərdən sonra sosial-demokratların Bundestaqda çoxluq qazanmaq şansı 0-a yaxındır. Ona görə də Almaniyanın Azərbaycan-Ermənistan sülh proseslərinə ciddi töhfə verəcəyinə inanmıram”. **Ekspertə görə, Barbokun bu tipli səfərləri vida səfərlərinə daha çox oxşayır:** “Hətta onun partiyası seçkilərdə əvvəlki mövqeyini saxlasa və Barbok vəzifəsinə yenidən təyinat alsaydı, bu, artıq başqa hakimiyyətə olacaq. Almaniyanın növbəti hakimiyyətinin siyasəti istənilən halda bir qədər fərqli olacaq. Bu, təkcə Almaniya hakimiyyətinin dəyişməsi ilə deyil, həm də ABŞ seçkilərindən sonra dünya düzenində baş verəcək dəyişikliklərlə bağlı olacaq”. **S.Məmmədovun fikrincə, Ermənistan yaxın gələcəkdə konstitusiyasında dəyişiklik etməyəcək:** “Bu da o deməkdir ki, Ermənistanın Azərbaycana ərazi iddiaları qalacaq. Başqa dövlətin ərazisinə iddiası olan dövlətlə əhatəli sülh müqaviləsinin imzalanması real görünür. Amma danışıqlar bərpa olunsaydı, aralıq nəticələr əldə edilə bilər. Bu, həm delimitasiya və demarkasiya, həm də Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı ola bilər”.

□ **E.PASASOY,**
“Yeni Müsavat”

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Gənc nəslin milli mənlilik şüurunun inkişaf etdirilməsi və vətənpərvərlik hisslərinin tərbiyəsi

İqlim dəyişikliyi mövzusu son illərdə yalnız ekoloji və iqtisadi sahələrdə deyil, həm də təhsil sistemində əsas prioritetlərdən birinə çevrilib. Təhsil cəmiyyətin bu global problemə yanaşmasında əsas vasitə kimi çıxış edir. İqlim dəyişikliyinə təhsil vasitəsilə maarifləndirilməsi isə yalnız məlumatlandırma deyil, həm də dərin düşüncə və davranış dəyişikliklərinə gətirib çıxarmalıdır.

Bu fikirləri "Yeni Müsavat"a açıqlamasında **təhsil eksperti Kamran Əsədov** BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası (COP29) zamanı iqlim dəyişikliyi mövzusu ilə bağlı maarifləndirmənin önəmindən danışarkən bildirib. Ekspert dünyaya təcrübəsini nümunə göstərərək qeyd edib ki, iqlim dəyişikliyi ilə bağlı maarifləndirmə həm məktəbəqədər, həm orta məktəb, həm də ali təhsil səviyyəsində həyata keçirilməlidir: "Bu mövzu yalnız bilik ötürməklə deyil, həm də praktik yanaşmalar və interaktiv öyrənmə metodları ilə tədris olunmalıdır. Skandinaviya ölkələrində iqlim dəyişikliyi təhsil proqramlarına məcburi olaraq daxil edilir. İsveçdə məktəblilər "yaşıl iqtisadiyyat" və "enerji səmərəliliyi" kimi mövzular üzrə təcrübə layihələri hazırlayırlar. Bunun nəticəsində şagirdlər yalnız nəzəri məlumat almır, həm də ekoloji problemlərə həll yolları tapmağı öyrənirlər. İqlim

mövzularını STEAM fənləri ilə birləşdirən təhsil modelləri çox uğurludur. Məsələn, ABŞ-da bəzi məktəblər şagirdlərə günəş enerjisi panellərinin hazırlanması, karbon izlərinin hesablanması və ekosistemin balansının qorunması üçün təbii layihələr təqdim edir. Bu yanaşma həm bilik, həm də praktiki bacarıqlar qazandırır. UNESCO-nun məlumatına görə, iqlim dəyişikliyi ilə bağlı təhsil proqramlarında iştirak edən gənclərin 70%-dən çoxu daha məsuliyyətli davranmağa başlayır. Məsələn, Almaniyada məktəblərdə xüsusi təlimlər vasitəsilə plastikdən istifadəni azaltmaq və tullantıları düzgün idarə etmək mövzuları geniş tədris edilir. Gənclərin iqlim dəyişikliyi ilə bağlı məlumatlandırılması onların həm cari, həm də gələcəkdəki həyat tərzini formalaşdırır. Dünya Bankının 2023-cü ildə apardığı araşdırmaya əsasən, iqlim maarifləndirilməsi proqramlarında iştirak edən gənclərin 85%-i gündəlik həyatla-

Milli şüur, vətənpərvərlik

İqlim dəyişikliyi ilə bağlı məktəblər üçün təklif

YENİ MÜSAVAT
N 210 (8583) 21 noyabr 2024

Ekspertlər hesab edirlər ki, tədris interaktiv metodlarla zənginləşdirilməlidir

dünyada məktəb və universitetlərin yalnız 42%-i iqlim dəyişikliyi ilə bağlı maarifləndirici proqramları öz tədris planlarına daxil edib.

Azərbaycanın orta məktəblərində bu göstərici təxminən 15%-dir. Yeni şagirdlərin böyük əksəriyyəti iqlim dəyişikliyi mövzunu dərslərdə çox az məlumat görür. 2024-cü ildə BP Azərbaycan tərəfindən dəstəklənən bir layihədə 1000-dən çox tələbə iqlim dəyişikliyi üzrə təlimlərə cəlb olundu. Bu layihə göstərdi ki, bu sahədə maarifləndirmə daha geniş tətbiq edilərsə, tələbələr iştirakı və praktiki bilikləri əhəmiyyətli dərəcədə artacaq. İqlim dəyişikliyinə təhsil vasitəsilə maarifləndirilməsi yalnız global problemə yanaşmanın təkmilləşdirilməsi deyil, həm də cəmiyyətin gələcək nəsillər üçün məsuliyyətli qərarlar qəbul etməsinə imkan yaradır. Dünya təcrübəsinin öyrənilməsi və Azərbaycanın təhsil sistemində tətbiqi vacibdir. Məktəb və universitetlərdə bu istiqamətdə maarifləndirmə tədbirləri artırılmalı, praktik layihələr tətbiq edilməli və gənclərin iştirakçılığı təmin edilməlidir. Azərbaycan, COP müzakirələrinin əsas mövzularını nəzərə alaraq, həm milli, həm də beynəlxalq səviyyədə iqlim təhsili siyasətini inkişaf etdirməlidir.

rında karbon izlərini azaltmaq üçün addımlar atmağa başlayıb. Buraya nəqliyyatda velosiped və ya ictimai nəqliyyatdan istifadə, enerjiyə qənaət edən texnologiyaların seçilməsi və təkrar istifadə verənlərinin aşılması daxildir".

K.Əsədovun fikrincə, bu müzakirələr Azərbaycanda istənilən səviyyədə deyil: "Şagird və tələbələr arasında iqlim dəyişikliyi mövzularının yalnız ümumi məlumat səviyyəsində müzakirə olunması, praktik tədbirlərin azlığı effektivliyi zəif qalmasına səbəb olur. Azərbaycan universitetlərində mövzu ilə bağlı müəssisələr təşkil edilsə də, tələbələr layihələrə cəlb olunması çox aşağı səviyyədədir. Yerli təcrübələr daha çox maarifləndirmə tədbirləri ilə

məhdudlaşır, halbuki dünyaya təcrübəsi göstərir ki, praktiki fəaliyyətlər gənclərin aktiv iştirakını daha çox təmin edir. COP sammitləri (İqlim Dəyişikliyi üzrə Konfrans) çərçivəsində təhsilə aid müzakirələr arasında ən çox diqqət çəkən mövzulardan biri iqlim dəyişikliyinə erkən yaşlardan öyrədilməsi və bunun iqtisadi modellərə inteqrasiya edilməsidir. 2023-cü ildə Dubayda keçirilən COP28-də "Dayanıqlı təhsil strategiyaları" müzakirə mövzusu idi. Məsələn, Hindistan "Yaşıl Məktəblər" proqramını təqdim edərək təhsil müəssisələrini ekoloji baxımdan dayanıqlı hala gətirmək və bunu milli səviyyədə genişləndirmək məqsədini ortaya qoydu. Proqramın nəticəsi olaraq, 5 milyon şagird iqlim dəyişikliyi ilə bağlı biliklərə yiyələnib və bu proses 15%-lik tullantı azalma effektivliyi ilə nəticələnib. Azərbaycan bu mövzuda daha sistemli yanaşma tətbiq etməlidir. Məktəblərdə iqlim dəyişikliyi ilə bağlı tədrisin standartlaşdırılması, interaktiv metodlarla zənginləşdirilməsi və tələbə-tədqiqat mərkəzlərinin yaradılması əhəmiyyətlidir. Azərbaycanda keçirilən Beynəlxalq Yaşıl STEAM Festivalı bu baxımdan əhəmiyyətli olsa da, bu cür tədbirlər kütləviləşdirilməlidir. Məsələn, hər bir universitetdə iqlim tədqiqat mərkəzlərinin yaradılması və onların COP tədbirlərində nümayəndəlik etməsi ölkənin beynəlxalq səviyyədə ekoloji təhsil siyasətində daha yaxşı yer tutmasına kömək edərdi. UNESCO-nun 2022-ci ildə yayımladığı hesabatı görə,

Yeni Müsavat

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Nigar HƏSƏNLİ

Evini əxlaqsızlıq yuvasına çevirən qadın tutuldu

Səki şəhərində yaşadığı mənzili əxlaqsızlıq yuvasına çevirmiş qadın cinayət məsuliyyətinə cəlb edilib.

Musavat.com Qafqazinfo-ya istinadən xəbər verir ki, Şəki Şəhər Məhkəməsinin hökmü ilə şəhər sakini 1969-cu il təvəllüdlü Dilbər Yusifova (şərti ad-soyadı) 1 il 6 ay müddətə həbs edilib. O, məhkəmə zalındaca tutularaq cəzasını çəkəcəyi müəssisəyə göndərilib.

Bildirilib ki, D.Yusifova pul qarşılığında müxtəlif şəxslərlə görüşən həm-cinslərinə öz evində şərait yaradıb və əldə edilən pulun yarısını özünə götürüb. Onun əxlaqsızlıq yu-

vası yaratmaqla yanaşı, bir neçə qadını fahişəliyə cəlb etməsi də müəyyən edilib. İstintaq zamanı ifadə verən şəxslər bildiriblər

ki, D.Yusifovanın evinin əxlaqsızlıq yuvası kimi fəaliyyət göstərməsini xeyli insan bilib və orada mütəmadi görüşlər təşkil edilirdi.

Faktla bağlı Cinayət Məcəlləsinin 243 və 244-cü (Fahişəliyə cəlb etmə və əxlaqsızlıq yuvası saxlama) maddələri ilə cinayət işi açılıb.

Bunu edən şəxslər cərimələnəcək

Azərbaycanda qiymətli daşların və onlardan hazırlanan məhsulların nağdsız qaydada satılmasına görə maliyyə sanksiyasının tətbiqi olunması təklif edilir.

Musavat.com xəbər verir ki, bunu İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin Baş idarə rəisi Nicat İmanov Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin dünən keçirilən iclasında bildirib.

Onun sözlərinə görə, bununla əlaqədar Vergi Məcəlləsində, "Nağdsız hesablaşmalar haqqında" Qanuna uyğun olaraq dəyişiklik edilməsi nəzərdə tutulur.

"Dəyişikliklərə səbəb Avropa Şurasının MONEYVAL komitəsinin tələbidir", - deyərək vergi rəsmisi qeyd edib.

Ölkəmizdə bir neçə ildir icbari tibbi sığorta sistemi (İTS) tətbiq olunur və vətəndaşlar bundan ciddi şəkildə yararlanırlar. Narahatlıq doğuran məsələ isə müalicəsi böyük vəsaitlər tələb edən onkoloji xəstəliklərin müalicəsinin ITS-yə daxil edilməməsidir.

Parlamentin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya, Əmək və sosial siyasət, Səhiyyə, Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitələrinin noyabrın 19-da birgə keçirilən iclasında Səhiyyə komitəsinin sədri Əhliman Əmiraslanov növbəti dəfə bu məsələni qaldırıb. O deyib ki, onkoloji xəstələrin icbari tibbi sığortaya cəlb olunmaması qəbul edilməzdir:

“İnsanlar arasında ürək-damar patologiyasından sonra ən çox tələbat onkoloji xəstəliklər sırasında. Onkoloji xəstəliklərin icbari tibbi sığortaya cəlb olunmamasını anlamaq olmur. Onkoloji xidmətə ayrılan vəsait 50 milyon civarında qalıb. Hər gün bu xəstələrlə qarşılaşan bir insan kimi deyim ki, bu xəstələrin böyük qrupunu adekvat müalicə etməkdən məhrumuq. Onkoloji xəstələrin müalicəsinə çox vəsait tələb olu-

Onkoloji xəstələrin müalicəsinin ITS-yə daxil edilməməsinin səbəbi - rəy

Zülfüqar Yusifov: “Çox vəsait tələb olunsaydı belə, ən dəhşətli xəstəliyə düçar olanları sığortadan kənarda saxlamaq olmaz”

Bəs onkoloji xəstəliklərin müalicəsinin ITS-yə tam daxil edilməməsinin səbəbi nədir? Axı bundan xeyli adam əziyyət çəkir və onların bahalı müalicələri almaq imkanı yoxdur...

Mövzu ilə bağlı Musavat.com-a danışan tanınmış həkim Zülfüqar Yusifov bildirir ki, bu məsələdə dünyanın ciddi sığorta təcrübəsi olan ölkələrindən nümunə götürmək olar. Məsələn, Cənubi Koreyada onkoloji xəstəliklərlə mübarizə daha çox önə çəkilir:

isə onkologiya ilə mübarizə daha dəhşətli olur.

Çoxsaylı ağır patologiyalar Azərbaycanda sığortanın əhatə dairəsinə daxil olub. Böyük ehtimalla Azərbaycanda onkoloji xəstəliklərlə mübarizə potensialının yüksək olduğunu düşünsək, bütün bunlardan vətəndaşın yararlanması üçün tibbi sığorta dəstək göstərməlidir.

İcbari Tibbi Sığorta Sisteminin tətbiq edilməsi uzun müddət vaxt aldı. Lakin iri addımlarla bir çox xəstəliyi əhatə etdi, paketdəki xidmətlər

cə də müalicədən uzaq qaçıb, taleyini təlilqlə ilahinin ixtiyarına buraxaraq, evində sözlə ifadəsi olmayan üzüntülərlə yaşayır.

Buna görə də onkoloji xəstəliklərin icbari tibbi sığortaya cəlb olunması məsələsinə ciddi baxılmalıdır. Başa düşürəm, bu proses bir çox xəstəliklərlə müqayisədə icbari tibbi sığortaya daha çox vəsait hesabına başa gələcək. Amma çox vəsait tələb olunsaydı belə, ən dəhşətli xəstəliyə düçar olanları sığortadan kənarda saxlamaq olmaz.

Onlayn alış-verisdə aldanmamaq üçün nə etməli - fırıldaq, yoxsa alıcı diqqətsizliyi...

Mütləq təklif olunan maliyyəni diqqətlə incələmək, sifarişlərin təfərrüatına, ölçülərinə dəqiq baxmaq lazımdır

Son illərdə elektron (onlayn) ticarət bütün dünyada dəbə düşüb. Daha dəqiqi, insanlar öz ölkəsində təklif edilən qiymətdən xeyli ucuz olduğu üçün müxtəlif malları global onlayn satış şəbəkələrindən əldə edirlər. Bu zaman aldadılanlar da olur...

Sosial şəbəkələrdə edilən paylaşımlarda bir çox insanlar aldıkları malların keyfiyyətsizliyindən, yaxud ölçülərinin fərqliliyindən gileylənirlər.

“Temu”dan Yeni il aksesuarı sifariş elədiyi halda ona yapaşqan kağız gəldiyini bildirenlər də var.

Bu dolandırıcılıqdır, yoxsa “gözməyən” məhsulun əslində nə olmasına fikir verməmək, onu incələməməkdirmi? Bütün hallarda istehlakçıya aldadıcı manevrlər etmək qanun pozuntusudurmu?

Məhsul alarkən onun təsvirləri ilə gerçəyi necə ayırd etmək olar?

Mövzu ilə bağlı Musavat.com-a danışan Azad İstehlakçılar İctimai Birliyinin sədri Eyyub Hüseynov deyir ki, onlayn ticarət klassik ticarət ciddi rəqəbat aparır və ona qalib gəlir.

“Bu problem tək Azərbaycanda deyil, bütün dünyada yaşanır. Hazırda Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı və türkdilli xalqların istehlakçı təşkilatlarının Səmərqənddə böyük konfransı keçirilir. Orada onlayn ticarətin istehlakçı hüquqlarını pozması amilləri müzakirə olunur. Bizim ölkəmizdə bu məsələ daha geniş yayılıb. Çünki istehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında qanun 1995-ci ildə qəbul olunub, ondan sonra bazar dəyişsə də, qanun dəyişməyib. Bu qanun yenilənməlidir. Belə şəraitdə istehlakçı hüquqlarının pozulması qaçılmazdır. Bizə onlayn ticarətdən çoxsaylı şikayətlər daxil olur. İstehlakçı maliyyə sifariş verir və məhsul əlinə çatanda məlum olur ki, onun tələbinə uyğun deyil. Onu dəyişmək və ya geri qaytarmaq istəyəndə problem yaşayır. Bəzən isə mümkünsüzdür.

Yaxud da istehlakçıya kassa çeki verilmir. Məhsul hansısa metro çıxışında təslim edilir və iş bununla bitir. Elə hal da olur ki, istehlakçıya keyfiyyətsiz mal verilir və onu vətəndaş sübut edə bilmir. Bizə müraciət edənlərdən biri televizor sifariş vermişdi, ünvana gəlib çatanda açıb görmüşdü ki, televizorun ekranı qırılıb. Bəlkə də onu kuryer qırıb, amma ortada heç bir sübut yox idi. Onlayn ticarətdə istehlakçı hüququnun pozulması halları hədsiz çox olur. İstehlakçı hüquqlarını qoruyan Ümumdünya Təşkilatının çağırışına görə, onlayn dərman almayın. Onlayn alınan dərmanların 70 faizi saxta olur.

Təəssüflər olsun ki, onlayn ticarətdə hətta dövlət orqanları da istehlakçı hüquqlarını qorumaq üçün mükəmməl və səmərəli təşəbbüs göstərmir. Buna görə də qanun dəyişməlidir. Bütün hallarda vətəndaşlar belə halla üzləşdikdə Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidmətinə müraciət etsinlər”.

Ekspertlər bildirir ki, onlayn alış zamanı gözməyən reklama aldanmaq lazımdır. Mütləq təklif olunan maliyyəni diqqətlə incələmək, sifarişlərin təfərrüatına, ölçülərinə dəqiq baxmaq lazımdır. Məsələn, bir mal təklif olunursa, onun standartları, keyfiyyətinə diqqət etmək lazımdır.

Sahane RƏHİMLİ,
Musavat.com

nur, razıyam, amma ilk olaraq, bu xəstələrin müalicəsində istifadə olunan dərmanları icbari tibbi sığorta öz öhdəsinə götürməlidir, bu ilk addım olmalıdır. İTSDA 5 ildir yaranıb, amma onkoloji xəstələrin icbari tibbi sığortaya cəlb üçün addımlar atılmayıb, bu məsələ çox uzanır”.

Maliyyə naziri Samir Şərifov isə söyləyib ki, Azərbaycanda onkoloji tibb xidmətləri ilə bağlı əlavə vəsaitlərin ayrılmasına dair yaxın zamanlarda təkliflər hazırlanacaq. Onun sözlərinə görə, hər il bu sahəyə 60 milyon manat ayrılır: “Bundan əlavə, ehtiyat fondlarından da əlavə vəsaitlər ayrılır. Onkoloji tibb xidmətləri hamımızı narahat edən məsələdir. Biz Səhiyyə Nazirliyi, İcbari Sığorta Bürosu, Milli Onkologiya Mərkəzi və Maliyyə Nazirliyi ilə birgə müzakirələr apararaq, bu xidmətlər üçün əlavə vəsaitlərin ayrılması yollarını araşdırmalıyıq. Yaxın zamanda müvafiq təkliflər hazırlanıb hökumətə təqdim ediləcək”.

“Bu problem çox əhatəlidir. Belə durumlarda sığortanın müəyyən bir büdcəyə malik olması lazımdır. Çətinliklər hələ də var. Qeyd etdiyimiz məsələ ilə bağlı pozitiv addımların atılacağı deyilir. Böyük ehtimalla belə xəstələrin müayinə proseslərinin, müəyyən cərrahi əməliyyatların bu paketlərə daxil olması mümkündür. Ola bilər ki, bahalı dərman preparatlarının sığorta zərfinə daxil edilməsində müəyyən məhdudiyyət tətbiq edilsin.

Onkoloji xəstəliklər həyat keyfiyyətini kəskin şəkildə azaltmaqla yanaşı, həyatın itirilməsinə səbəb olan xəstəlikdir. Bu xəstəliklə mübarizə o ölkədə adekvatdır ki, orada xəstəlik və yaranan ağrılar nəzarətə götürülür. Bu cür ölkələrdə onkoloji xəstəlikdən çox da qorxmurlar. Çünki onkologiya illərlə davam edir, insanın həyat şəraiti, yaşam keyfiyyəti, xəstəliklə mübarizəsi adekvat olduğunda ömrünün qalan hissəsini istədiyi kimi yaşamağa cəhd edir. Ağrılar olmadığı üçün müalicəsinə fikrini yönəldir. Ağrı olanda

zərfi daha da genişləndir. Yaxın zamanlarda onkoloji xəstəliklərin də bu zərfe daxil edilməsinə hissə-hissə başlamaq lazımdır.

Almaniyada, İsveçdə, Koreyada bu iş çox uğurlu şəkildə qurulub. Dünyada erkən aşkarlanmaya xüsusi diqqət yetirirlər. Aparılan hesablamalar göstərir ki, pasiyenti nə qədər erkən müayinə edərlərsə, o qədər də xəstəliyin qarşısını almaq olar. Bu insanlarnın sağlamlığı baxımdan böyük uduş, həm də sığorta ödəmələrinin ciddi şəkildə aşağı düşməsi deməkdir. Buna görə də onkoloji xəstələrin müayinəsi icbari tibbi sığortaya daxil edilməlidir”.

İqtisadçı-ekspert Eldəniz Əmirov bildirib ki, onkoloji xəstəliklər insanlar arasında sadəcə tələfata səbəb olmur, belə xəstələrin özləri və doğmaları tələfat baş verəndə qədər sarsıntı içində yaşayır: “Bu sarsıntı ilə bərabər müayinə və müalicə proseslərinin bəha olması ailələrə ciddi maddi çətinliklər yaşadır. Bu səbəbdən çox insanlar ilkin müayinədən, ele-

Bir vaxtlar ölkəmizdə icbari tibbi sığortanın tətbiqi məsələsi gündəmə gələn zaman çox vəsait lazım olacağını səbəb gətirərək bunu bir müddət uzatdıq. Amma şükürlər olsun ki, bu sistem ölkəmizdə uğurla tətbiq edilməyə başladı. Müalicə üçün 100 manatı olmayanlar ucqar kəndlərdən paytaxta gəlib 10 min manatlıq əməliyyatları 1 manatsız etdirə bilir. İnsanlar bu gün ölkəmizdə icbari tibbi sığortanın verdiyi fərqləndirən sevincə istifadə edir. Tibbi personal da (böyük əksəriyyət) bundan çox məmnundur.

Demək ki, bir şeyi çox istəyəndə biz bunu edə bilirik. Odur ki, mütləq şəkildə onkoloji xəstəliklərin icbari tibbi sığortaya cəlb olunması istiqamətində real addımlar atılmalıdır. Əgər mövcud vəsait bu xəstəliyin müalicəsində A-dan Z-ə hər şeyi qarşılamaq üçün imkan vermirsə, onda heç olmasa nədənsə başlamaq lazımdır. Sonrakı hər il isə sığorta zərfini genişləndirmək olar”.

Sahane RƏHİMLİ,
Musavat.com

Fransa prezidenti Emmanuel Makron Rusiya prezidenti Vladimir Putinlə telefon danışığı aparmaq istəyir. Bunu politoloq Elxan Şahinoğlu diqqətə çatdırıb. Sitat: "Makron "Böyük İyirmilər" in Braziliya toplantısında Rusiya xarici işlər naziri Sergey Lavrovun əlini sıxarkən, o biri yandan da ABŞ Prezidenti Co Baydenin Ukraynaya Rusiyanın dərinliyinə zərbələr endirməsinə icazə verməsinə dəstəklədiyini bildirib.

Bəlkə də Lavrovun əlini sıxan Makron Almaniya kansleri Olaf Şoltsdan sonra rusiyalı həmkarı Vladimir Putinlə telefonla danışmaq planı qurub. Makron Şoltsla yanaşı, ABŞ-ın yeni prezidenti Donald Trampın da Kreml sahibi ilə dil tapacağından və bununla hər ikisindən geri qalacağından narahatdır.

Makronun bu ikiüzlü siyasətinin arxasında nələr dayanır? Vəd verdikləri Ukraynanı indi satmaq planı qurub? Yoxsa başqa oyunlar da var?

YAP-çı deputat Aydın Mirzəzadə Fransa kimi bir dövlətə Makronun rəhbərlik etməsinin təəccüb doğurduğunu qeyd etdi: "Emmanuel Makron Fransa dövlətinin ən uğursuz dövlət başçısıdır. Heç bir hazırlığı olmadan, amma bununla belə, ambisiya həvəsi onu müəyyən bir dövrdə Fransa rəhbərliyinə gətirdi. Amma apardığı həm daxili, həm də xarici siyasəti böyük uğursuzluqlara səbəb oldu. O, çox çətinliklə ikinci turda prezident seçildi. Ölkə daxilində vaxtaşırı yüz minlərlə etirazçının küçələrə çıxması halları artıq adi bir hala çevrilib. Xarici siyasətində Makron ölkəsindən qovulub. Azərbaycan kimi bir ölkə ilə münasibətlərini soyuq vəziyyətə çatdırdı. Vaxtaşırı atdığı addımlar Fransaya qeyri-ciddi bir dövlət imicini qazandı. Rusiya-Ukrayna müharibəsi başlayanda Makron vaxtaşırı Rusiya rəhbəri ilə zəngləşirdi. Bir sözlə Kremlin qələbə qazanacağı təqdirdə onun şöhrətinə şəriklənmə fikrinə düşmüşdü. Sonradan

Qərbin kollektiv etirazını görərək, fikrini yüz səksən dərəcə dəyişdi. İndi isə Amerikada Donald Trampın yenidən prezident seçilməsindən sonra o vəziyyətin nə cür olacağı barədə indidən proqnoz verməyə və Amerikanın yanında özünə yer tutmağa çalışır. Onun bir tərəfdən Ukraynanı dəstəkləməsi, digər tərəfdən, Rusiya rəsmisi ilə səmimi görüşləri qeyri-sabit bir siyasət yürütdüyünü göstərir. Bu siyasət o cümlədən Azərbaycanın daxil olduğu Cənubi Qafqaz üçün də özünü göstərir. Onun Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü şübhə altına alması, Ermənistanın işğalçılıq siyasətini dəstəkləməsi Fransa şirkətlərinin Azərbaycanın işğaldan azad olunan ərazilərində iştirakına mane oldu. Digər tərəfdən, onun Türkiyə və digər türkdilli dövlətləri ilə çox ciddi problemləri var. Hesab edirəm ki, Makronun bu ziqzaq sayağı siyasəti gediləri elə beynəlxalq birlikdə də çox aydın görünür. Fransanın niyə belə bir qeyri-ciddi rəhbərə sahib olması əlbəttə ki, təəccüb doğurur".

Ədalət, Hüquq və Demokratiya Partiyası sədrinin müavini, politoloq Niyaməddin Orduxanlı Makronun Putinlə əlaqələr qurmağa cəhd etməsinin təsadüfi saymır: "Yadınıza düşürsə, Rusiya prezidenti Vladimir Putin Fransa prezidenti Makrona qarşı açıq şəkildə hörmətsizlik etdi. Onu Kremlin sarayında hansı formada qəbul edib, yola saldı, hər kəsə bellidir. Vladimir Putin çox yaxşı bilir ki, Makron riyakar və iki-

Makronu qəbir düzəldər - Fransanın daha bir ikiüzlülüüyü

Ekspert: "İndi Amerika Ukraynanı məcbur edəcək ki, müəyyən güzəştlərə getsin"

üzü bir siyasətçidir. Bayden hakimiyyətinin əlində bir oyuncaq idi. Ondan Qərb ölkələrinə qarşı istifadə edirdilər. Makron bütün gücü ilə çalışır ki, Amerikanın yeni seçilmiş prezidenti Donald Trampın əlaqələri qursun. Makronun Putinlə əlaqə yaratması təsadüfi deyil. O, çox yaxşı bilir ki, Trampın Putinə gizli əlaqələri var. Və Rusiya-Ukrayna müharibəsi bundan sonra başqa istiqamət götürəcək və Amerikanın siyasəti dəyişəcək. Üç gün

bundan qabaq Trampın kürenin mətbuata açıqlaması oldu. O, açıq şəkildə Bayden hakimiyyətini və Qərbi qınadı ki, Ukraynaya imkan vermək lazım deyildi ki, Rusiyanın dərinliyinə raket hücumlarını həyata keçirsin və bu, 3-cü dünya müharibəsinin başlamasına səbəb bilər. Hamı da bilir ki, Rusiyaya qarşı istifadə olunan raket və dronları Amerika və Qərb verir. Trampın özü də prezident seçkisində bəyan etmişdi ki, prezident seçiləcəyi təqdirdə,

Rusiya-Ukrayna müharibəsi dayana bilər. Makron Tramp və Putinlə əlaqələri yaxşılaşdırmaq üçün nəinki Ukraynanı, bütövlükdə Fransanı satmağa hazırdır. Zaman-zaman mətbuata demişdim ki, zaman gələcək Amerika və Avropa Ukraynanı qurban verəcək. İndi Amerika Ukraynanı məcbur edəcək ki, müəyyən güzəştlərə getsin. Başqa yolları yoxdur. Necə deyirlər, Amerika ilə dost olmaq qorxulu, düşmən olmaq isə təhlükəlidir".

Beynəlxalq Münasibətlər və Diplomatiya Araşdırmaları Mərkəzinin eksperti Kənan Novruzov Makronu qətiyyətsiz siyasətçi adlandırdı: "Bu, hər şeydən əvvəl onu göstərir ki, Makron qətiyyətli siyasətçi deyil. Fransa isə bu gün dünyada sözü eşidilməyən ölkə kimi tanınır. Ona görə də rəsmi Paris hər iki tərəfi qane etməyə çalışır. ABŞ-da Donald Trampın təmsilində respublikaların hakimiyyətə gəlməsi bir çox Avropa ölkəsi kimi Fransanı da qorxuya salıb. Çünki Tramp andıçməsinədən sonra böyük ehtimalla Rusiya ilə gərginliyi qismən azaltmağa çalışacaq və bunun fonunda Ukraynaya dəstək məsələsində "xəsislik edəcək". Yeni Tramp ABŞ-ı "oyundan çıxara", Avropa ilə Rusiyanı "meydanda tək qoya bilər". Fransa bu ssenaridən narahatdır. Ona görə də Rusiya ilə münasibətlərin ifrat səviyyəyə qədər kəskinləşməsinə istəmir. İndi isə rəsmi Paris Ağ Evin qərarını dəstəkləməyə bilməz. Fransa Demokratların qərarına qarşı çıxsın, bu, adıçkilən dövlət üçün yaxşı nəticələnməz. Beləliklə, Yelisey Sarayı indi faktiki olaraq "iki od arasında qalıb".

□ Cavanşir ABBASLI, "Yeni Müsavat"

ABŞ və Qərb ölkələri Kiyevdəki səfirliklərini bağladı - nə baş verir...

Rusiyanın Ukrayna paytaxtına kütləvi raket zərbələri gözləntisinə görə diplomatik korpusların əməkdaşları sığınacaqlara göndərilir - müharibə amansız fazaya daxil olub

ABŞ-ın Kiyevdəki səfirliyi noyabrın 20-də potensial ciddi hava hücumu ilə bağlı konkret məlumat alıb. ABŞ-ın Kiyevdəki səfirliyi məlumat yayıb. "Ehtiyat tədbiri olaraq, səfirlik bağlanacaq və əməkdaşlara yerində sığınacaq təpşiriləcək.

Səfirlik ABŞ vətəndaşlarına hava hücumu xəbərdarlığı zamanı dərhal sığınmağa hazır olmağı tövsiyə edir", - səfirlik qeyd edib. ABŞ-dan sonra İspaniya ilə Yunanistanın da Kiyevdəki səfirlikləri təhlükəsizlik təhdidlərini nəzərə alaraq, fəaliyyətlərini dayandırdıqlarını bəyan ediblər. Rusiya Ukraynaya kütləvi hücumlar təşkil etmək üçün raket ehtiyatı toplayıb. Milli Təhlükəsizlik və Müdafiə Şurası yanında Dezinformasiyaya Qarşı Mübarizə Mərkəzinin rəhbəri Andrey Kovalenko belə deyib. O bildirib ki, söhbət müxtəlif növ ballistik və qanadlı raketlərdən gedir. "Rus-

lar bir neçə aydır ki, Ukraynaya kütləvi hücumlar üçün raket ehtiyatı toplayırlar. Buraya istehsalına davam etdikləri "Kh-101", həmçinin müxtəlif ölçülü kalibrlər, hipersəvə kruiz raketləri daxildir. Rusiya aerodromlarındakı aviasiya və dənizdəki gəmilər hücumu

hazırdır", - deyir o qeyd edib.

Politoloq Rüstəm Tağızadənin sözlərinə görə, ATACMS-nin yerləşdirilməsi münafiqşinin risklərini artırır, NATO və Rusiyanın da iştirak etdiyi daha geniş müharibə riskini artırır. Onun fikrincə, Rusiya kiberhücumlar və hə-

ta nüvə təhdidləri də daxil olmaqla, daha aqressiv hərbi əməliyyatlarla cavab verə bilər. "ATACMS-dən istifadə ABŞ və Rusiya arasında münasibətləri daha da gərginləşdirə bilər və bu, yeni "soyuq müharibə"yə bənzər dövrə gətirib çıxara bilər. Bu, həm

də NATO ilə Rusiya arasında gərginliyi gücləndirə və potensial olaraq Avropada yeni təhlükəsizlik böhranına səbəb ola bilər".

R.Tağızadə hesab edir ki, ABŞ-da Ukraynaya ATACMS vermək qərarı qarışıq reaksiyalarla qarşılanıb: "Bəziləri bu addımı Rusiyanın təcavüzünün qarşısını almaq üçün zəruri addım kimi dəstəkləyir, digərləri isə eskalasiya potensialından narahatlığını bildirir. Rusiya ATACMS-nin yerləşdirilməsini öz təhlükəsizliyinə birbaşa təhdid kimi qiymətləndirərək qətiyyətlə pisləyib. Kreml nüvə silahından istifadə də daxil olmaqla, potensial cavab tədbirləri barədə xəbərdarlıq edib. Rusiya Ukrayna infrastrukturuna artan kiberhücumlar və ya raket zərbələri kimi məhdud hərbi əməliyyatlarla cavab verə bilər. Hadisələrin sonrakı inkişafı isə Rusiyanın atacağı addımlar və Ukraynaya verilən hərbi yardımlardan asılı olacaq. Tramp administrasiyası hakimiyyətə gələndə qədər Ukrayna öz milli maraqları naminə verilən hərbi yardımlardan yararlanmaq siyasətini təbiiq edəcək".

Siyasi icmalçı Aqşin Kərimova görə, Ukrayna Rusiyanın arxa cəbhə dərinliklərinə raketlərlə zərbə endirə belə, bu, Ukrayna ərazi-

sində Rusiyanın nəzarət zonasına əhəmiyyətli təsir göstərməyəcək: "Cari məqsəd, sadəcə, Kurskda vəziyyəti donmuş cəbhə xətti kimi saxlamağa nail olmaqdır. Lakin bu, Rusiyanın Ukraynadakı irəliləyişlərinin qarşısını ala biləcək səviyyədə deyil. ABŞ, Böyük Britaniya və Fransanın məqsədi Şimali Koreyanın Ukraynaya qarşı qoşun yerləşdirməsinin genişlənməsini sarsıtmaqdır. Rusiya və Şimali Koreya NATO-nun genişlənmə siyasətinin Avropa səhnəsinə qarşı çıxaraq prosesə müttəfiq kimi daxil olur. Bu, gələcəkdə Rusiya-Çin-Şimali Koreya-İran dörtlü ittifaqının NATO əleyhinə aqressiv tərəfdaşlıq müstəvisini stimullaşdırmaqla, Təhlilçinin fikrincə, Bayden administrasiyasının, Böyük Britaniya ilə Fransanın Ukraynaya izn verməsi Donald Trampın daha təhlükəli global situasiyaları miras alacağını deməyə əsas verir: "Yeni Tramp Rusiya ilə müzakirə kanallarına üstünlük versə də, o, Şimali Koreya, Çin və İranın Avropadakı iştirakına göz yummayacaq. Bununla da ABŞ-Rusiya əlaqələrindəki mübahisələr yeni kontekstdə alovlanacaq".

□ Emil SALAMOĞLU, "Yeni Müsavat"

Azərbaycanın kənd təsərrüfatı naziri Məcnun Məmmədov COP29 Prezidentliyinin mətbuat konfransı zamanı kənd təsərrüfatı sahəsinin inkişafı üçün planlaşdırılan işlərdən danışdı.

Nazir qeyd edib ki, Azərbaycan Paris İqlim Razılaşması üzrə öhdəliklərini tam şəkildə yerinə yetirir: "Son illərdə Azərbaycan kənd təsərrüfatı sahəsinə investisiyalar cəlb etməklə bu sahənin modernləşdirilməsi istiqamətində xeyli irəliləyişlər əldə edib. Bura həm də sözügedən sahədə çalışan kadrların potensialının, eləcə də bilik və bacarıqlarının artırılmasına yönələn tədbirlərin həyata keçirilməsi, eləcə də subsidiyalaşma tədbirləri də daxildir. Biz həmçinin milli səviyyədə iqlim hədəflərinə nail olunması prosesinə töhfə verməklə, kənd təsərrüfatı sahəsində su çatışmazlığı və iqlim dəyişikliyi kimi məsələlərin həlli üzrə Milli Adaptasiya Planı hazırlayıb. Azərbaycan əvvəlki kimi innovativ həllərin tətbiqi məqsədilə digər ölkələr tərəfdaşlıq münasibətlərinin qurulma-

Aqrar sahədə su çatışmazlığına dair böyük plan hazırlanır - detallar

Ekspert: "Böyük aqroparklarla yanaşı, kiçik fermerlərə, pay torpağı olanlara dəstək verilməlidir"

ri-effektiv olması su itkisinə səbəb olur. Mütəxəssislər qeyd edirlər ki, torpaq kanalları ilə suvarma zamanı suyun böyük bir hissəsi buxarlanır və istifadəsiz qalır. Suvarmanın düzgün təşkil edilməməsi torpaqların şoranlaşmasına səbəb olur ki, bu da məhsuldarlığı azaldır. Su resurslarının düzgün idarə olunmaması və nəzarətsizlik sudan qeyri-qanuni istifadənin artması-

radan çıxarılıb. Vaxtında meliorasiya, kultivasiya işləri görülmədiyinə görə və düzgün suvarma sistemləri təşkil olunmadığına görə sıradan çıxıb. Kəndlər boşalır, əkinlər azalır, heyvandarlıq üçün öyrüş yerləri azalır, torpaqların qeyri-düzgün istifadəsində yolu verilir. Məsələn, üçün, məhsuldar torpaqlarda hər hansı bir obyektlər tikilir, halbuki ora əkinə daha yararlıdır. Hətta

na görə də biz su itkisinə görə dünyada demək olar ki, birinci yerdəyik. Ən azı üçdə bir itki var. Bu dəhşətli dərəcədə böyük rəqəmdir. Dünyada maksimal rəqəm 4-5% qəbul olunur. 30-35% ola bilməz. Bu, deməkdir ki, effektiv işlər aparılır, ikincisi, qeyri-qanuni şəkildə sudan istifadə olunur. Bundan əlavə, əkinçilərin çox sayda problemləri var, ciddi bürokratik əngəllər var".

Avrokomissiya: "Nəqliyyat iqlim dəyişikliklərinin təsirlərinə uyğunlaşdırılmalıdır"

"Bu il Avropada bir neçə ay arızında baş verən ciddi təbii fəlakətlərin şahidi olduq. Mərkəzi və Şərqi Avropa, İtaliya və ən son, təəssüf ki, İspaniyada daşqınlar baş verdi. Buna görə də uyğunlaşma şəhər planlaşdırılmasının əsas elementi olmalıdır və ümumi infrastruktur yanaşmamıza rəhbərlik etməlidir".

APA xəbər verir ki, bunu Avropa Komissiyasının mobillik üzrə baş direktorunun müavini Maja Bakran deyib.

O bildirib ki, nəqliyyat infrastrukturunu iqlim dəyişikliyi potensial təsirlərinə uyğunlaşdırılmalıdır və fəlakətlərin təsirlərinin aradan qaldırılması zamanı nəqliyyat obyektlərinin effektiv bərpasına üstünlük verərək çeviklik artırılmalıdır.

"Qısa desək, yaxşı planlaşdırma sağlam risk qiymətləndirməsi olmadan mümkün deyil və ən təsirli olmaq üçün nəqliyyat şəhər iqlim risk qiymətləndirməsinin əsas hissəsinə çevrilməlidir", - baş direktor müavini əlavə edib.

sı və inkişafında son dərəcə maraqlıdır. Hesab edirik ki, kənd təsərrüfatı sahəsi hər zaman olduğu kimi iqlim dəyişikliyi problemin həlli üzrə görüləcək bütün tədbirlərin mərkəzində dayanır".

Kənd təsərrüfatı sahəsində su çatışmazlığı böyük bir problemdir və fermerlərin, kəndlilərin, sahibkarların yaralı yeridir. Nazirin qeyd etdiyi planda nələr nəzərə alınmalıdır? Ekspertlər nə təklif edir?

Qeyd edək ki, su çatışmazlığı həm məhsuldarlığa, həm də fermerlərin sosial-iqtisadi vəziyyətinə ciddi təsir edir. Su çatışmazlığı torpaqların şoranlaşmasına, məhsul istehsalının azalmasına və ərzaq təhlükəsizliyinə birbaşa təsir edir. İqlim dəyişikliyi nəticəsində yağıntıların azalması və su ehtiyatlarının qeyri-bərabər paylanması su çatışmazlığını daha da artırır. Eyni zamanda suvarma sistemlərinin köhnəlmiş və qey-

na yol açır. Koordinasiyanın zəif olması səbəbindən mövcud su ehtiyatları effektiv bölüşdürülmə bilmir. Damcı və çiləmə suvarma kimi müasir texnologiyalar çox az tətbiq olunur.

Sosioloq Elçin Bayramlı mövzu ilə bağlı "Yeni MİSAVAT"a fikirlərini bölüşüb: "Çox təəssüf ki, son 20 ildə aparılan işlər qeyri-effektiv olub, aqrar sektorda tənəzzül davam edib, problemlər getdikcə kəskinləşib, ciddi irəliləyiş əldə edilməyib. Son illərdə də əsas tələbat məhsullarında, əsas ərzaq istehsalında ciddi azalmalar var, idxaldan asılılıq artır, bu demək olar ki, bütün sahələrdə, heyvandarlıq bitkiçilikdə özünü göstərir. Azərbaycanın aqrar potensialından daha azından istifadə edirik, daha çoxu arxı planda qalır. Problemlər ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda əkinə yararlı torpaq sahələrinin 40-50 faizi artıq şoranlaşıb si-

əkinə yararlı torpaqlarda qeyri-birlik salınır, halbuki bu əkin üçün uyğun olmayan yerlərə salınmalıdır. Çox anormal bir iş aparılıb. Burada əlavə çox ciddi problemlər var. Suvarma ilə bağlı məsələ getdikcə kəskinləşir. Son 1-2 ildə yağıntıların çoxluğu, təsədüfi təbii vəziyyətin yaranması aqrar sektoru tam məhv olmaqdan qurtardı. Halbuki bir-cə il quraqlıq olsa ya da yağıntılar az olsa, çox ağır vəziyyət yaranacaq. Əvvəlki illərdə də belə proseslər olmuşdu. Müəyyən strategiyalar var, amma tətbiqi çox zəifdir. Prezidentin xüsusi göstərişi, tapşırıqları var idi, çoxlu kiçik su anbarlarının yaradılması, müxtəlif suya qənaət sistemlərindən istifadə, yeraltı su hövzələrindən istifadə, digər su qənaətli sistemlərin qurulması, məsələn, torpaq kanallarının azaldılaraq beton kanallara keçirilməsi, bunlar effektiv şəkildə edilməyib. Bu-

Sosioloq əlavə edib ki, dövlət əsas siyasəti kiçik fermerlər üzərindən qurma- lıdır: "Böyük aqroparklarla yanaşı, kiçik fermerlərə, pay torpağı olanlara dəstək verməlidir. Birincisi, insanlar işlə təmin olunsun, ikincisi, ölkədə çox sayda təsərrüfatlar yaran-sın. Böyük təsərrüfatlar onsuz da özlerini idarə edirlər, gəlirləri var. Amma kiçik təsərrüfatlar sıradan çıxır. Bu məsələlər həll olunmasa, aqrar sektorda heç bir dəyişiklik olmayacaq. Azərbaycanda lokal ekoloji böhranın qarşısını almaq olar. Bu meşələrin qırılmasının, bəzi göllərin qurumasının qarşısını almaq olar, məsələn, Hacıqabul gölü yox olmaq üzredir".

Mütəxəssis əlavə edib ki, damcı suvarma sistemləri təşviq olunmalıdır: "Bunun üçün kreditlər ayrılmalıdır. Dövlət tərəfindən bu sistemə keçmək üçün 4-5 dəfə qənaətli sudan istifadə edil-

məsi tapşırılmışdı, həyata keçirilmir. Son dövrlər aqrar sahədə disbalans var, sahələrdən 20 qəpiyə alınan məhsul Bakıda 2 manata satılır. Orta-da dəllallar 10 dəfə artıq qazanır. Sistem elə qurulub ki, heyvandarlar, əkinçilər zərə-rə düşür. Faktiki olaraq təsərrüfatdan imtina edirlər. Mil-yardlarla subsidiyalar ayrılır, amma effekt vermir. İrəliləyiş artır, regionlarda insanların məşğulluğu azalır və şəhərə axın davam edir. Çox ciddi problemlərdir ki, bir-biri ilə do-laylı olaraq bağlıdır.

Biz dünyada yalnız aqrar və aqrar sənaye sektoru ilə dünyada rəqəbat apara bilə-rək, investisiyanı planlı şək-il-də, düzgün planlaşdırma olsa böyük üstünlüklər əldə edə bilərik. Elə bir optimal sistem qurulmalıdır ki, ölkə üzrə regi-onların potensialına uyğun əkinlərin tətbiq olunması mü-əyyən olunsun, onların ixrac və daxili bazara normaları he-sablansın".

Qeyd edək ki, problemlərdən çıxış yolu kimi su istifadə-sini izləmək üçün rəqəmsal nəzarət sistemləri tətbiq edil-məsi də qeyd edilir. Eyni za-manda su resurslarının vahid idarəetmə sistemi yaradılaraq

bütün fermerlərin bərabər şəkildə sudan istifadə etməsi təmin edilməlidir. Damcı suvarma və çiləmə sistemləri ilə bağlı ənənəvi metodlardan 60-70% daha az su sərf edir və məhsuldarlığı artırır. Dövlət bu sistemlərin tətbiqinə maliyyə dəstəyi göstərməlidir. Köhnə torpaq kanallarının beton kanallarla əvəz edilməsi su itkisini azaldacaq. Regionlarda kiçik su anbarlarının tikilməsi su ehtiyatlarını artırmağa kömək edir. Su toplama sistemləri qurularaq yağış suları təkrar istifadə üçün saxlanılmalıdır. Suvarma zamanı suyun düzgün yönləndirilməsi torpağın şoranlaşmasını azaldacaq. Şoranlaşmış torpaqlarda meliorasiya işləri aparılmalıdır. Fermerlərə müasir suvarma metodları və su ehtiyatlarından səmərəli istifadə ilə bağlı təlimlər keçirilməlidir. Aşağı faizli kredit proqramları vasitəsilə müasir suvarma texnologiyalarına keçid təşviq edilməlidir. Müasir suvarma sistemlərinin tətbiqi məhsul istehsalını artıracaq və ərzaq təhlükəsizliyini gücləndirəcək. Suvarma zamanı su itkisi azaldılaraq torpaqların şoranlaşmasının qarşısı alınacaq.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni MİSAVAT"

Bakıda bütün avtobuslar elektrik mühərrikli olacaq

"2030-cu ilədək paytaxtda bütün ictimai nəqliyyat vasitələrinin elektrik mühərrikli analoqları ilə əvəzlənməsi nəzərdə tutulub".

Bunu Azərbaycanın rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat naziri Rəşad Nəbiyev söyləyib.

Nazir əlavə edib ki, Azərbaycan yaxın zamanlarda dayanıqlı ekosistemin yaradılması barədə öhdəlik götürüb:

"Biz 100 kilometr mikromobil zolaqların çəkilməsini nəzərdə tutmuşuq. 160 ədəd elektrikli avtobus ölkəyə gətirilib. Bunların sayı artırılacaq". **APA**

Estetik əməliyyatlar son illərdə qadınların komplekslərdən qurtarmağına fayda versə də, bir çox hallarda onların faciəsi, ölümü ilə də nəticələnir. Son vaxtlar ölüm, şikəst qalma halları daha da artıb.

Bakıda bu ilin aprel ayında 40 yaşlı Səbinə Əliyeva da liposaksiya əməliyyatı keçirib və dünyasını dəyişib. Onu əməliyyat edən işə ixtisas üzrə ali təhsili olmayan eltilisi olub.

Mərhumun valideynləri qızının ölümündə eltilisini günahkar bilir. Mərhumun anası Sara Qədimova bildirib ki, eltilisi Ülviyyə Rəhmanova qızını əməliyyat etdikdən sonra xəstəxanadan çıxarıb, 2 gün evində saxlayacağını deyib. Ancaq 1 gün sonra o ölüb...

Əməliyyatdan sonra həmin klinikanın fəaliyyəti dayandırılıb. Ekspertizanın rəyindən sonra məlum olub ki, mərhum kəskin qanaxmadan həyatını itirib.

Hazırda iş üzrə məhkəmə araşdırması gedir.

Xatırladaq ki, bugünlərdə xeyli həkimin ixtisası olmadan cərrahi, estetik əməliyyatlar etdiyi açıqlanmışdı. Belə ki, ABŞ-da yaşayan jurnalist Qənirə Atəşova Instagram səhifəsində 50-yə yaxın estetik cərrahın adını paylaşaraq onların saxta yollarla fəaliyyət göstərdiyini bildirmişdi. Bu məsələ geniş müzakirələrə səbəb olmuşdu. Ötən gün isə jurnalistin Instagram səhifəsi bağlanıb.

Qənirə Atəşova Azərbaycanda fəaliyyət göstərən bəzi estetik cərrahların onu hədələdiyini bildirib.

Bu barədə sosial şəbəkədə məlumat yayan Atəşovanın sözlərinə görə, "rezidenturasız cərrahlar" kimi fəaliyyət göstərən bəzi şəxslər susması üçün səhiyyəyə haker hücumları təşkil edir.

Jurnalist bir neçə estetik cərrahın adını çəkib. İddia edib ki, övladlarının həyatına zərər yetiriləcəyi barədə təhdid mesajla-

rı alır: "Instagram hesabımda bu təhdid mesajlarının çoxsaylı nümunələri mövcuddur. Bu gün yalnız birini paylaşaraq vəziyyətin nə qədər ciddi olduğunu göstərmək istəyirəm. Bu şəxslər həkim adını diplomla deyil, qeyri-qanuni yollarla qazanmağa üstünlük veriblər".

Təhdid mesajının fotosunu paylaşan Q. Atəşova məsələ ilə bağlı hüquq-mühafizə orqanlarına müraciət etdiyini deyib.

DİN açıqlama yayıb ki, Q. Atəşovanın müraciəti ilə bağlı araşdırma aparılır.

Bəs cərrahi ixtisası olmayanların estetik əməliyyat keçirmələrinin qarşısını necə almaq olar?

Son illər Azərbaycanda estetik əməliyyatlara maraq artıb və müəyyən əməliyyatlar xüsusilə populyarlıq qazanıb. Ən çox müraciət edilən estetik əməliyyatlar bunlardır:

1. Burun estetikası (rinooplastika): Ən geniş yayılmış əməliyyatlardandır. Xüsusilə nəfəsalma problemlərinin aradan qaldırılması ilə yanaşı, burun formasını düzəltmək üçün edilir.

2. Sinə böyütmə və kiçiltmə əməliyyatları: Qadınlar arasında olduqca populyardır. Sinə formasını dəyişdirmək və ya bərpa etmək üçün istifadə olunur.

3. Liposaksiya və bədən konturunun düzəldilməsi: Qarın, bel və bud nahiyələrindəki artıq piylərin aradan qaldırılması məqsədilə həyata keçirilir.

4. Üz gərmə (facelift) və botoks: Üz gəncəldirmə prosedurları arasında ən populyar olanlardır. Yaşlanma əlamətlərini azaltmaq üçün geniş istifadə edilir.

5. Göz qapağı əməliyyatı (blefaroplastika): Göz

Estetik əməliyyatlar niyə öldürür - saxta həkimlərdən necə qurtulmaq...

Hər bir pasiyentin müraciət etdiyi həkimin sertifikatını tələb etmək hüququ var

yatı (blefaroplastika): Göz ətrafında sallanmaları və yorğun görünüşü aradan qaldırmaq üçün edilən əməliyyatdır.

6. Saç əkilməsi: Xüsusi ilə kişilər arasında geniş yayılıb və son illər daha da populyarlaşır.

Bu tendensiyalar həm beynəlxalq təsirlərin, həm də sosial medianın təsiri ilə daha da artmaqdadır. Azərbaycanda həmçinin minimal invaziv prosedurlar, məsələn, dolğu və dermal inyeksiyalar da geniş yayılıb.

O ki qaldı saxta diplomlu həkimlərə və qeyri-peşəkar şəxslər tərəfindən həyata keçirilən estetik prosedurlara, mütəxəssislər deyir ki, bu, Azərbaycanda, eləcə də dünyanın bir çox ölkəsində ciddi bir problemdir. Bu, bir neçə səbəbdən baş verir:

1. Şəffaflıq və nəzarətin çatışmazlığı: Sertifikatlaşdırma və lisenziyalasdırma proseslərinin bəzən yetərinə effektiv olmaması, qeyri-peşəkarların fəaliyyətinə şərait yaradır.

2. İnternet və sosial medianın təsiri: Saxta həkimlər sosial mediada geniş şəkildə reklamlar vasitəsilə özlərini peşəkar kimi təqdim edirlər. Çox vaxt onların tibbi təhsili olmadığı halda estetik xidmətlər təklif etdikləri görülür.

3. Ucuz qiymətə üstünlük verənlər: Bəzi insanlar ucuz qiymətlərə üstünlük verərək peşəkar xidmətlərdən imtina edirlər. Bu, key-

fiyyətsiz materialların istifadəsinə və ciddi fəsadlara səbəb olur.

Mütəxəssislər qeyd edir ki, bu problemin həlli üçün Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən qeyri-qanuni fəaliyyət göstərən şəxslərin aşkarlanması və onların işlərinin dayandırılması üçün mütəmadi ciddi yoxlamalar aparılmalı, insanlara yalnız sertifikatlaşdırılmış və lisenziyalı həkimlərə müraciət etməyin vacibliyi izah edilməli, həmçinin, saxta həkimlərin reklamlarının qarşısını almaq üçün platformalar üzərində nəzarət gücləndirilməlidir.

Səhiyyə Nazirliyi Analitik Ekspertiza Mərkəzindən "Yeni Müsavat"ın sorğusuna cavab olaraq bildirilib ki, cərrahların çalışdığı müəssisələrdə tibbi xidmətin göstərilməsinə nəzarət, Səhiyyə Nazirliyinin müvafiq qurumları tərəfindən plan üzrə, həmçinin daxil olan şikayət və təqdimatlar əsasında digər qurumlarla birlikdə plandankənar yoxlamalar şəklində aparılır: "Nəzarət tədbirləri zamanı nöqsanlar aşkar olunduqda müvafiq qanunvericilikdə nəzərdə tutulan qaydada inzibati tənbeh tədbirləri (inzibati cərimə) görülür, təkrar aşkar edildikdə əlavə tədbirlər həyata keçirilir. Xüsusi ağır hallarda, həmçinin ölüm faktları zamanı isə bu məsələ məhkəmə-tibbi ekspertizası və hüquq-mühafizə orqanlarının

səlahiyyətinə keçir. Belə ki, təkcə 2023-cü il ərzində aparılan planlı və plandankənar yoxlamalar əsasında mütəlif müəssisələrdə 22 inzibati cərimə tətbiq olunub. Cari ilin 10 ay ərzində yoxlamalar zamanı 15 qayda pozuntuları aşkar olunub və bu haqda inzibati tənbeh tədbirləri görülüb.

Həkimlər beş ildən bir sertifikatı yoxlamaqdan keçirlər. Hər bir pasiyentin müraciət etdiyi həkimin sertifikatını tələb etmək hüququ var. Həkim həmin sertifikatı təqdim etməzsə, o zaman vətəndaş AEM-in "bir pəncərə" sistemi, "qaynar xətt"i (012 596 05 20), aem@pharma.az elektron ünvanı və ya pharma.az saytının MÜRACİƏT bölməsi vasitəsilə bizə müraciət edə bilər. Bu halda araşdırılma aparılır və lazım gələrsə, plandankənar yoxlama aparılması barədə qərar qəbul edilir. Adıçəkilən həkimlərə qarşı ittihamlarla bağlı AEM-ə rəsmi şikayət təqdim olunduğu təqdirdə tərəfimizdən araşdırma aparmaq barədə qərar qəbul edilə bilər".

Mövzu ilə bağlı "Ankara" klinikasının baş həkimi Zülfüqar Yusifov "Yeni Müsavat"a danışdı: "Bu məsələlərlə bağlı mütəmadi olaraq məlumatlar verilir. Ümumiyyətlə, son illərdə estetik əməliyyatların sayı dünya miqyasında kəskin şəkildə artıb. Bu tendensiya insanların xarici görünüşə

daha çox önəm verməsi ilə əlaqədardır. Xüsusən də qadınlar arasında estetik əməliyyatların ardıcıl şəkildə həyata keçirilməsi artıq geniş müzakirələrə səbəb olur.

Estetik əməliyyatlara qərar verməzdən əvvəl mütləq şəkildə ətraflı konsultasiya aparılmalı, müxtəlif mütəxəssislərlə məsləhətləşmələr edilməlidir. Çünki bəzən ciddi ehtiyac olmadığı halda belə əməliyyat qərarları verilə bilər ki, bu da xoşagəlməz nəticələrə və pasiyent narazılığına səbəb ola bilər.

Sonuncu hadisə ilə bağlı isə qeyd etmək istərdim ki, qanaxma əməliyyat zamanı gözlənilən bilən ağırlaşmalardan biridir. Bu cür ağırlaşmaların qarşısını almaq üçün cərrahiyyə və anesteziya-reanimasiya sahəsində qəbul edilmiş qaydalara ciddi şəkildə əməl olunmalıdır. Nəticədə ağırlaşmaların aradan qaldırılması mümkün ola bilər.

Növbəti məsələ kadrlarla bağlıdır. Əlbəttə, bu işlərin peşəkar və ixtisaslaşmış mütəxəssislər tərəfindən həyata keçirilməsi vacibdir. Lakin qeyd etmək lazımdır ki, bəzən hətta ən təcrübəli həkimlər tərəfindən aparılan cərrahi əməliyyatlar, müxtəlif prosedurlar və manipulyasiyalar zamanı belə müəyyən faiz nisbətində ağırlaşmaların baş verməsi mümkündür.

Tədqiqatlar göstərir ki, bu cür əməliyyatlar ixtisaslaşmış həkimlər tərəfindən həyata keçirildikdə ağırlaşma ehtimalı əhəmiyyətli dərəcədə azalır. Məlum olduğu kimi, bu kimi neqativ halların qarşısını almaq məqsədilə Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən mütəmadi işlər həyata keçirilir. Yoxlamalar aparılır, həkimlərin ixtisasartırma və sertifikatı prosesi- nin daha şəffaf, aşkar və keyfiyyətli həyata keçirilməsi istiqamətində də müəyyən addımlar atılır. Düşünürəm ki, yaxın gələcəkdə bu kimi neqativ halların ölkəmizdə minimuma endirilməsi mümkün olacaqdır".

□ **Xəlida GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Bu qadının bir çox adı olub: Ursula Kuçinski, Ursula Burton, Ursula Hamburger, Rut Verner. Sovet ordusunun Baş Kəşfiyyat İdarəsində isə onun kod adı "Sonya" olub. 1939-cu ildə qadın cəsus Moskvaya Adolf Hitlerə qarşı sui-qəsd planı göndərmiş. Lakin mərkəz planı təsdiqləməyib.

Almaniyalı kommunist Ursula Kuçinski Bakı şəhərinin Sabunçu qəsəbəsində anadan olan kəşfiyyatçı Rixard Zorgenin təklifi ilə sovet kəşfiyyatı ilə əməkdaşlığa cəlb olunub. Zorge onun yetişdirilməsində əhəmiyyətli rol oynayıb. 1933-1934-cü illərdə Ursula Moskvada kəşfiyyat təlimi keçib, daha sonra Çin və Polşada kəşfiyyatın tapşırıqlarını yerinə yetirib.

1938-ci ilin sonundan Ursula Kuçinski özünü iki uşaq və onların dayəsi ilə yaşayan burjuva xanımı kimi təqdim edərək İsveçrədə məskunlaşmış. Çünki belə bir xarakter çətin ki, hansısa ölkənin əks-kəşfiyyatı üçün maraqlı ola bilərdi. Agent "Sonya" vaxtaşırı Almaniyaya köçən iki ingilis kommunist - Cim (əsl adı Aleksandr Alan Fut) və Len (Leon Çarlz Burton) ilə əlaqə saxlayıb. Onların hər ikisi əvvəllər İspaniyada respublikaçıların tərəfində, beynəlxalq briqadaların ingilis batalyonunda döyüşüb. Ursula Kuçinski daha sonra Leon Burtonla evlənib.

1939-cu ilin yayında agentlər Ursulaya Münhendə başlarına gələn vacib hadisəni danışblar.

Şəhərin mərkəzində yerləşən Odeonsplatz meydanında İspaniyada Frankonun tərəfində vuruşan alman Kondor legionunun həlak olmuş pilotlarının xatirəsinə SS əsgərlərinin paradi keçirilib. Paradi bitən kimi Cim və Len restoranlardan birinə daxil olublar. Onlar masada əyləşdikdən sonra Adolf Hitler bir neçə SS əsgərinin müşayiəti ilə restorana daxil olub.

1920-ci ildə məhz "Hofbrayhaus" restoranında Almaniya Fəhlə Partiyasının ilk iclasında Hitler nasistlərin 25 bəndlik siyasi proqramını oxuyub. Hitlerin mətbuat katibi Otto Ditrixin xatirələrinə görə, fəhrer hakimiyyətə gəldikdən sonra Münhendə kafe və restoranlara baş çəkməyə davam edib.

Restoran sahibi Hitleri ehtiramla qarşılayıb. Tüstü onu qıcıqlandırdığı üçün ziyarətçilərdən siqaretlərini söndürmələri istənilib. Cim və Leninin restoranda Hitlerlə qarşılaşması onlar üçün gözəl nəticəyə gətirib. Həmin vaxt Hitlerin yanında iki qız da olub. Onlardan biri Yeva Braun, ikincisi isə nasist liderinin digər mümkün məşuqəsi, ingilis qadın Yuniti Mitford olub.

Fürerin vaxtaşırı bu restorana gəldiyini dəqiqləşdirən sovet agentləri sui-qəsd planı hazırlayıblar. Çünki Hitlerin bəyanatları ətraf dünya üçün təhlükə vəd edirdi.

Zorgenin tələbəsinin baş tutmayan Hitleri öldürmək planı

Stalin nədən qətlə mane olub?

İngilislərlə baş verənləri müzakirə etdikdən sonra Ursula Kuçinski radio ilə mərkəzə "Hitlerə yaxınlaşmaq və onu məhv etmək" fərsəti haqqında məlumat verib. Görünür, Moskvanın cavabı mənfi olub. Mərkəz agentlərin Münhendə qalmasına belə icazə verməyib - onlara İsveçrəyə qayıtmaq və radiooperator olmaq üçün təhsil almaq əmri verilib. Len sui-qəsdin baş tutmayacağına görə çox məyus olub.

Ursula Kuçinskinin həyatını araşdıran britaniyalı bioqraf Benedikt Makintayr bildirib ki, "Sonya" Hitleri öldürməyə daha çox yaxın olub.

Rut Verner isə bu barə-

də deyib: "Hələ biz cavab almazdan öncə siyasi hadisələrin gedişatı bu ehtimalı aradan qaldırıb". Görünür, "siyasi hadisələrin gedişatı" dedikdə Rut Verner hər iki ölkənin xarici işlər nazirləri İoaqim fon Ribbentrop və Vyacheslav Molotov arasında Moskva şəhərində avqustun 23-də Almaniyaya SSRİ arasında imzalanan bir-birinə hücum etməmə paktını nəzərdə tutub.

İctimai olaraq hücum etməmə haqqında razılığa gəlməyi elan edilsə də, gizli protokol əsasında Polşa, Litva, Latviya, Estoniya və Finlandiyanın daxil olduğu ərazilər Sovet İttifaqı və Almaniyaya arasında nüfuz dairələrinə bölünüb.

"Tayms"ın köşə yazarı Mark Bricin fikrincə, Ursula Kuçinski Hitleri restoranda partlatmağı bacarsaydı, bu, dünya müharibəsinin olma ehtimalını sıfıra endirəcəkdi. Lakin Sovet İttifaqı bu məsələyə başqa prizmadan nəzər yetirirdi.

1939-cu ildə Almaniyada nasist partiyasının siyasi mövqeyi həmişəkindən daha güclü idi. Hitler ölsəydi, 3-cü Reyxə başqa biri - Hess, Görinq, Himmler və ya Göbbels başçılıq edəcəkdi. Bütün hallarda Almaniyada Hitlerin ideologiyası öz yerində qalacaqdı. Eyni zamanda nasist müstəntiqləri sovet agentlərinin hadisədə iştirakından xəbərdar olsaydılar, təcavüz etməmək paktı pozulacaqdı.

Bu da öz növbəsində Stalinin planlarının bir hissəsi deyildi. Lakin bir müddət sonra Stalinin qorxduğu başına gəldi. Pakt 1941-ci ilin 22 iyununda nasist Almaniyasının "Barbarossa" əməliyyatı ilə Sovet İttifaqına hücum etməsi ilə qüvvədən düşdü.

Ursula Kuçinskiyə gəlincə, o, müharibənin sonuna qədər sovet kəşfiyyatının tapşırıqlarını yerinə yetirməkdə davam edib.

□ **İkinci NƏCƏF,**
Musavat.com

Dərman kimi istifadə olunan çay

Ürəyi qoruyur, şəkəri azaldır, damarı təmizləyir

Yaponiyada dərman kimi istifadə edilən və sağlamlığa çoxsaylı faydaları ilə tanınan Kombu çayı xüsusilə ürək-damar sisteminin qorunmasında və damarların təmizlənməsində əhəmiyyətli rol oynayır.

Musavat.com bildirir ki, Kombu çayı yaşıl çayın fermentasiya edilmiş forması olaraq, güclü probiotik mənbəyi kimi bağırsaq sağlamlığını dəstəkləyir və zəngin antioksidant tərkibi sayəsində zərərli bakteriyaların məhv edilməsindən tutmuş xərcəngə qarşı qoruyucu təsirə qədər müxtəlif faydalar təmin edir.

Bu çayın ilk dəfə Çin və Yaponiyada istehlak edildiyi düşünülür. Siyah və ya yaşıl çaya maya və şəkər əlavə edildikdən sonra bir həftə və ya daha uzun müddət saxlanması ilə əldə edilir. Bu proses zamanı yaranan bakteriya və mayanın yaratdığı mantarəbənzər təbəqə Kombu çayının "mantar çayı" kimi tanınmasına səbəb olur. Bu təbəqə canlı bakteriya və maya koloniyasıdır və yeni Kombu çayı hazırlamaq üçün də istifadə edilə bilər.

Antioksidantlarla zəngin olan Kombu çayı sərbəst radikalqlarla mübarizə apararaq hüceyrələri zərərli molekullardan qoruyur. Xüsusilə yaşıl çayla hazırlanıqda qaraciyərdə antioksidant təsiri ilə bədənə yenilənməsinə kömək edir. Araşdırmalar göstərir ki, müntəzəm olaraq Kombu çayı içmək toksik kimyəvi maddələrin səbəb olduğu qaraciyər zədələnməsini ən azı 70% azalda bilər.

"Daily Mail"də yayımlanan bir araşdırmaya görə, maya və bakteriyalardan ibarət olan Kombu çayı diabet riskini azaltmağa kömək edir. Qan şəkərinə tənzimləyən Kombu çayı anqlama prosesində də təsirli olur. 12 könüllü ilə aparılan bir araşdırmada 4 həftə boyunca axşam yeməyində Kombu çayı içməyən qan şəkəri səviyyəsini azaltmış müştahidə edilib. Bakteriya və maya ilə fermentasiya edilərək hazırlanan Kombu çayı bağırsaqlardakı faydalı bakteriyaların sayını artırır.

Xərcəng dünyada əsas ölüm səbəblərindən biri olaraq qalır. Hüceyrə mutasiyası və nəzarətsiz hüceyrə artımı ilə ortaya çıxan bu xəstəlik ətraf mühit faktorlarından genetik səbəblərə qədər geniş bir səbəblər zəncirinə malikdir. Laboratoriya tədqiqatlarında yüksək konsentrasiyalı çay polifenolları və antioksidantlara sahib olan Kombu çayı xərcəng hüceyrələrinin böyüməsini və yayılmasını əngəlləməyə kömək edib. Hər nə qədər çay polifenollarının xərcəngə qarşı qoruyucu təsirinə necə inkişaf etdiyi tam olaraq aydın olmasa da, təsirin olduğu elmi olaraq sübut edilib.

Yaponiyanın təbii vasitələrə əsaslanan sağlamlıq yanaşması bütün dünyaya nümunə olur. Kombu çayının beynəlxalq miqyasda daha geniş istifadəsi insanların həyat keyfiyyətini artırmağa kömək edə bilər.

□ **Musavat.com**

MUSAVAT

Son səhifə

N 210 (8583) 21 noyabr 2024

NOYABR

Bağırsaqdakı mikroblar qocalmanın qarşısını alır

Aparılan araşdırmalara görə, bağırsaqda olan mikrob və bakteriyaların müxtəlifliyi xoşbəxtliyi və fiziki hazırlığı qoruyub saxlamaqla yanaşı, qocalmanın, daha yaşlı yaşlarda baş verə biləcək xroniki xəstəliklərin təsirlərini minimuma endirir.

Yeni elmi araşdırmaya görə, insan bağırsağında iltihaba səbəb olan pis bakteriyaların nisbəti ilə qocalmanın və idman performansının təsiri arasında güclü bir əlaqə olduğu sübut edilib. Buna uyğun olaraq bağırsaqların vəziyyəti yaxşı olarsa, saçların ağarması, saç tökülməsi, dəridə qırışlar, xroniki xəstəliklər minimum səviyyədə görülsə də, bədənin fitnes vəziyyəti də müəyyən qədər özünü qoruyur və insanların sağlam bir şəkildə yaşlanmasına kömək edir.

İnsan bağırsağı trilyonlarla dost və düşmən bakteriyası olan çox mürəkkəb bir quruluşa malikdir. Məlumdur ki, serotonin, dopamin, oksitosin və endorfin kimi insanı xoşbəxt edən hormonların 90 faizdən çoxu bağırsaqlarda istehsal olunur. Aparılan araşdırmalara görə, bağırsaq mühitində mikrob və bakteriyaların müxtəlifliyi xoşbəxtliyi və fiziki hazırlığı qoruyub saxlamaqla yanaşı, qocalmanın və daha yaşlı yaşlarda baş verə biləcək xroniki xəstəliklərin təsirlərini minimuma endirir.

Napoleonun papağı hərraca çıxarıldı

Fransanın birinci imperatoru Napoleon Bonapartın papağı və digər şəxsi əşyaları hərraca çıxarılıb. Paytaxt Parisdə Osenat hərrac evində təşkil olunan satışda Bonapartın papağı 1 milyon 900 min avroya satılıb. Papağı alan şəxsin adı açıqlanmışdır. İmperatorun təxminən 120-yə yaxın "bicorn" (ikibuynuzlu) papağının olduğu, lakin günümüzə qədər onlardan iyirmisinin qalıbı qalmışdır.

Papağın hərracda ilkin Diger əşyalar arasında Napoleonun 1815-ci ildə VATER

Alimlər siçanlara həyatlarının yeni sevincini bəxş etdilər - maşın sürürlər

Richmond Universitetinin alimləri siçanlara kiçik avtomobilləri sürməyi öyrədiblər və heyvanların bundan zövq aldığı məlum olub. Bu barədə Richmond Universitetinin saytında bildirilib. Siçanın "avtomobili" motor və məftildən hazırlanmış pedala malik plastik konteyner olub. Alimlər gəmiriciləri ləzzətli yeməyə daha effektiv və sürətli çatmaq üçün bundan istifadə etməyi öyrədiblər. Heyvanlar sürücülük texnikasını tez mənimsəyiblər və idarəetmədə heyranəmiz dəqiqlik nümayiş etdirməyə başlayıblar.

Alimlər qeyd ediblər ki, oyuncaqlar və məşq üçün geniş məkan olan zənginləşdirilmiş mühitdən olan siçanlar standart qəfəslərdəki həmcinslərindən daha tez öyrənirlər. Bu, müxtəlif mühitin beyinin adaptasiya qabiliyyətini yaxşılaşdıraraq neyroplastikliyi inkişaf etdirməsi fərziyyəsini təsdiqləyib. Alimlərin sözlərinə görə, ən təəccüblü məqam heyvanların davranışları olub. Bəzi siçanlar hərəkətə başlamazdan əvvəl maşına tullar və pedala basırdılar. Tədqiqatçıların fikrincə, bu, sürücülük prosesinin onlara zövq verdiyini nümayiş etdirir. Eksperiment, həmçinin göstərdi ki, siçanlarda sevinçə bənzər müsbət emosiyalar yaranıb.

loda məğlubiyyətindən sonra qərar edilmiş gümüş boşqab və içərisində ülgüc, gümüş diş fırçası, qayçı və digər əşyalar olan taxta makiyaj qutusu var idi.

Saçları tez-tez yağlanan xanımların nəzərinə!

Bəzi xanımlar saçlarının hər gün yağlanmasından şikayətlənir.

Saçları tez yağlandıqdan sonra xilas edən 4 çıxış yolu bunlardır:

1. Saçlarınıza toxunmayın

Əgər saçlarınız tez yağlarsa, ona tez-tez toxunmayın. Əllərinizi saçların arasına soxaraq, arxaya, yana etməyin.

2. Aloe

1 xörək qaşığı aloe suyunu şampunun tərkibinə töküüb saçınızı yuyun. Çalışın, dərinizə dirnaqla toxunmayın. Bunu həftədə 3 dəfə edin.

3. Nəmləndirin

Saç baxımı həftədə ən az 1 dəfə olmalıdır. Maskalar baş dərisini qurudur, kəpək əmələ gətirə bilər. Buna görə də nəmləndirici şampunlardan istifadə edin.

4. Limon suyu

Limon suyu toksinləri təmizləyərək, saçın yağ miqdarını qaydasına salır. Saçınızı şampunla yuduqdan sonra içərisinə limon şirəsi tökülmüş su ilə yaxalayın.

Bunları bilirsinizmi?

- * Sevdiniz birinə baxarkən də göz bəbəkləriniz genişlənər, nifrət etdiyiniz birinə baxarkən də.
- * Sarı saçlar əsmərlərdən daha çox saç teline malikdir.
- * Diş minası bədəninizdəki ən sərt şeydir.
- * Burnunuzla baş barmağınız eyni boydadır.
- * Dişləriniz doğumunuzdan 6 ay əvvəl meydana gəlməyə başlayır.
- * Bədəninizin 30 dəqiqədə itirdiyi istiliklə iki litr suyu qaynada bilərsiniz.
- * Hər bir ayağınızda təxminən bir trilyon bakteriya var.
- * Ortalama bir yuxu 2-3 saniyə davam edir.
- * Yeməyin ağızınızdan mədəninə çatması yeddi saniyə davam edir.
- * Mədə turşunuz bir ülgüc əridə biləcək gücdədir.
- * Bir cüt ayaqda 250 000 tər vəzişi var.
- * Ayaq baş barmağınızda iki sümük olmasına qarşılıq digər dörd barmağınızda üç sümük var.
- * Ortalama bir qadın ortalama bir adamdan 12,5 sm qısadır.

Hansı qan qrupunda mədə xərçəngi olur?

Qan qrupunun bəzi qrup xəstəliklərə təsiri artıq sübut olunub. Onkoloq Səna İsaqova qan qrupunun xarakter və sağlamlığa təsiri barədə faktları açıqlayıb. "Bir çox tədqiqatlar II qrupun stressə daha davamlı olduğunu sübut edib. Təxmin edilir ki, I qrup ürək-damar xəstəliklərinə dözümlüdür, amma koronavirusu ağır keçirirlər. II qrup insanların mədə xərçəngi riski yüksəkdir. II və III qruplarda şəkərli diabet daha çox yaranır. Amma təbii ki, bu qrupdan olan insanlar düzgün həyat tərzini keçirərsə, daha sağlam olarlar. Yapon alimləri isə bildirib ki, ağır travma və yaralanmalarda sağ qalma şansı da qan qrupuna görə dəyişir.

I qan qrupu sahibləri ciddi travma və qəzalarda daha çox vəfat edir. Bunun səbəbi qan qatılığı ola bilər", - onkoloq qeyd edib.

Niyə 25 yaşdan sonra orqanizmdə problemlər başlayır?

25 yaşdan sonra orqanizmdə ağırlıq yaranmağa başlaya bilər, çünki bədən bir sıra fiziki və bioloji dəyişikliklərdən keçir.

Bu dövr, bədənin inkişaf mərhələsinin sona çatması və həyatın yeni bir fazasına keçməsi ilə əlaqədardır. 25 yaşdan sonra müxtəlif səbəblərdən orqanizmdə ağırlıq hiss edilə bilər. Bunlar arasında əzələ və oynaqda yığılma, kalsium və digər maddələrin bədənə azalması, stress və psixoloji gərginlik, həyat tərzini dəyişdirmə və ya artıq fiziki fəaliyyət, yuxusuzluq və bədənin yenilənmə qabiliyyətinin azalması prosesi var. Həmçinin bu yaşdan sonra orqanizmin bərpa olunma sürəti əvvəlki illərlə müqayisədə daha yavaşdır. Bu səbəblərdən dolayı bədənin fərqli hissələrində ağrılar və narahatlıqlar meydana çıxır.

25 yaşdan sonra orqanizmdə ağırlıq qarşısını almaq və sağlamlığı qorumaq üçün bir sıra tədbirlər görmək faydalıdır. Əvvəlcə düzgün qidalanmaq və balanslı pəhriz saxlamaq vacibdir. Proteinlər, vitaminlər və minerallar orqanizmin düzgün işləməsi üçün əhəmiyyətlidir, xüsusən kalsium və D vitamini əzələlərin və sümüklərin sağlamlığı üçün vacibdir. Fiziki aktivlik və müntəzəm idman hərəkətləri bədənin möhkəmlənməsinə təmin edir, əzələlərin və oynaqların güclənməsinə kömək edir. Yüngül kardio məşqləri, yoga və pilates kimi hərəkət növləri həm bədənin elastikliyi artırır, həm də ağrıların qarşısını alır. Eyni zamanda yaxşı yuxu rejimi də vacibdir, çünki orqanizmin yalnız yuxuda özünü bərpa edir və gün ərzindəki yorğunluğu aradan qaldırır.

Stresin idarə edilməsi də əhəmiyyətlidir. Stress və emosional gərginlik bədənin fiziki sağlamlığına mənfi təsir edə bilər. Müntəzəm olaraq meditasiya və ya dərin nəfəs məşqləri etmək bu sahədə faydalıdır. Həmçinin hərəkətsizlikdən qaçınmaq və oturmaq həyat tərzindən uzaq durmaq lazımdır. Sakit, lakin fəal bir həyat tərzini orqanizmin uzun müddət sağlam qalmasına kömək edir.

Son olaraq, hər hansı bir ağrı hiss etdikdə, mütəxəssisə müraciət etmək əhəmiyyətlidir. Çünki ağrıların səbəbləri fərqli ola bilər və düzgün diaqnoz və müalicə ilə bu problemi aradan qaldırmaq mümkündür.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500